

Aposolo zengât den sinji Lukanâ kulengoip.

Yesunâ Tirik Kaapum zingâbat sâmbemân zariip.

(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

¹ O Teopilo, nâ mârûm den kulemgum giwan, zo Yesu nep tuugip sot sinji âlip sâip, zorat den sinji otgiwan. ² Zâknâ nepnâ topkwap tuum âim sumbemân zâibapkât narâknâ mâte oi Tirik Kaapumnâ oknangi Aposolo mârûm gâsum sâlâpzânngoipnâ nep diñ sâmbingip. Den zo dâzângom nangi Anutuñâ diim sumbemân zariip. Zorat den sinji mârûm kulemguwan. ³ Zâk sâknâm nângâm mom zem zaatnâ arâpnâ zen sot sirâm 40, zorat umñan âsagezingâm ândeip. Zen nângâm pâlatâñ kwâknangâbigât âsagezingâm ândeip. Anutu um topñan ândiândiñngât den dâzângom ândeip. ⁴ Oi zen sot tapnâ den itâ sâmbingip, “Zen Yerusalem kamân mân birâbi. Ibânandâ kut nâi zingâbap, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâmbingowan. ⁵ Yohane zâk too sanjonzingip. Ka narâk mân kêrep oi nânâ Tirik Kaapum sanjonzingâbat.”

⁶ Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâmbingikawe, “Kembu, gâ narâk ziren kâsarâpninâ molizingâna Isirae niinjak dum a kutâ op ândinat?” ⁷ Sâne itâ sâmbingip, “Ibâ, zâk zingâ narâknâ nângâbigât mân sâip. Ibâ, zâk

kâwali imbanânngât opnâ narâk zo pâip. Zinâ zo mân nânngâbi. ⁸Zâknâ Tirik Kaapum sânngongi zengâren gem gam imbanâ zingi zen nâgât den singi sâsân a upi. Yatâ opnâ Yerusalem kamânân sot Yudaia hânân sot Samaria hânân sot hân kârebân aksik, nâgât den singi zengâren sâne lan kârâm âibap.”

⁹ Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zari. Zari unumunumnâ ga doonngoi mem zari mân igâwe. ¹⁰ Oi sumbemân zari arâpnâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet zengâren âsagem kirâwet. ¹¹ Oi itâ sâm dâzânngowet, “Galilaia goknâ, zen wangât sumbemân ek kinze? Anu-tunâ Yesu mem sumbemân zariap. Yesu zariap, zo yatik âburem gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

¹² Aposolo zen Oliwa bâknjan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe. Baknâ zo Yerusalem kamân gootjan taap. ¹³ Kamânân âimnâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutzinâ itâ, Petero, Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Alipaioğât nannâ, Simon Zelote sot Yuda Jakobogât nannâ. ¹⁴ A zo aksik um kânok op ninâu sâm ândiwe. Yatâ utne Yesu mamnâ Maria sot ambân nâmbutnâ sot Yesu murâpnâ, zen aksik betzinan mem ândiwe.

Yudagât gebâknjan a nâi muyagiwe.

¹⁵ Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpnâ ândiwe, 120 yatâ, zorân mindum tarâwe. Oi Peteronâ zaat den itâ sâm dâzânngoi, ¹⁶ “Bukurâp, Yudanâ kâsa diizingi Yesu gâsuwe. Zorat mârurnjan Tirik Kaapumnâ Dawidigât urnan

den pài den zo sâm Kembangât ekabân kulengoip. Zo dap op yen zembap? ¹⁷ Yuda zâk niinjan goknâ. Nen sot nep ârândân meip. ¹⁸ Oi a zorân kâmbamgât sângânjâ mem hân nâi kwâlip. Zoren âi hânân gei kom kâmbon kunziri zem tip gem nanjip. ¹⁹ Den sinji zo Yerusalem a ambân zin aksik nângâm hân zorat kutjâ Akedama sâwe (niin denân ko kâmbam hân). ²⁰ Psalm ekabân den itâ kulemgune ziap,

‘Zâkkât mirâ kamân kwamen zimbap. Zoren a nâi mân ândibap.’

Oi den nâi itâ ziap,

‘Zo a nâinjâ gebâkjan kinbap.’

²¹ Oi a nâmbutjâ nen sot ândimjâ Kambu Yesunâ nep tuugip, zo ek nângâwe. ²² Oi Yohanennâ too sanjonnanji nepjâ topkwâip, narâk zoren zâkkâren târokwap ândeindâ ândim sumbemân zarip. Oi a zo zengâren gâbâ a nâi, zâk betnijan mei Yesu mom zaarip, zorat den sinji sâindâ lanj kârâbap.”

²³ Peteronâ yatâ sâi a zagât muyagezikâwe. Nâi kutjâ Yosepe Basaba sâmarâwe, kutjâ nâi Yusito. Oi a nâi ko kutjâ Matia. ²⁴ Muyagezikâm itâ sâm ninâu sâwe, “O Kambu, a zengât umzinâ ek nângâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ nâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnângona iknâ. ²⁵ Yudanâ Aposolo nepjâ kwâkâm mâtâp bâlijan arip, zorat nâinjâ zâkkât gebâkjan ândibap.” ²⁶ Ninâu yatâ sâmjâ wenzu pane Matiagât âsagei Aposolo kiin kânok târokwatziingip.

2

Tirik Kaapum gem gâip.

¹ Yuda zenğât kendon nâi kutnâ Pentekos narâk oi Yesugât a ambârâpnâ zen mirâ kânogân mindum tarâwe. ² Tatne sumbemân gâbâ kwamit nâi pibâ patâ kwamit yatâ kwamiragom geip. Gemnâ mirâ tarâwe, zoren zâi piksâip. ³ Zen tap iknetâ kârâp bâlam yatâ âsagem âbângum kâukziņan ge tap arip. ⁴ Oi Tirik Kaapumnâ umziņan gei piksâm imbaņâ ziņgi den gându nâi nâi sâm âiwe.

⁵ Narâk zoren Yerusalem kamânân a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu mâpâsemarâwe. ⁶ Oi a donbep patâ zen kwamit zo nângâm mindune Aposolo zen dinziņâ dâp sâne nângâm kwakmak op kirâwe. ⁷ Oi imbaņâziņ buņ oi itâ sâwe, “A den se, zen aksik Galilaia a. ⁸ Dap op den yatâ sâne nângindâ dinniņâ yatâ uap? ⁹ Nen zi Mende a, Pata a, Elam a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia hânân gok, Kapadosia hânân gok, Ponto hânân gok, Asia hânân gok. ¹⁰ Pirigia hânân gok, Pampilia hânân gok, Aigita hânân gok, Libia hânân Kirene zenğât kamân goot goot, zoren gok. Nâmbutnâ nen Roma kamânân gok. ¹¹ Oi nen Isirae sot kamân nâin gâbâ Anutu mâpâsimen. Nâmbutnâ nen Keret a sot Arabia a. Nen yatâ zorâņ ândimnâ dinniņâ dâp Anutu kut nâi nâi âlipnâ oip, zorat siņgi sâne nângen.” ¹² A zen yatâ sâm imbaņâziņ buņ oi kwakmak op kin âragum sâwe, “Zi topnâ dap yatâ?” ¹³ Oi a nâmbutnandâ mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A zi too kâtik nem um gulip op se.”

Peteronâ zorat topnâ dâzânngoip.

¹⁴ Petero zâk bukurâpnâ kiin kânok, zen sot kin den kâtiknâ itâ sârn dâzânngoip, “Yerusalem kamân mâirâp sot Yuda a nâmbutnâ, zen aksik nâ den sa kindap kwap nânngânek. ¹⁵ A zi kinze, zenngât itâ se, ‘Too kâtik nemnâ um gulip ue.’ Yatâ bunâ. Mirâ mân kâtigei nen dap op too kâtik nimbem. ¹⁶ Zorat Propete Yoelenâ den nâi itâ sârn kulengoip. Den zo bonnâ muyagiap,

¹⁷ ‘Anutunâ itâ sap, “Gâtâm hânngât narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ a ambân aksik zingâbat. Zingâ ko nan bârarâpzinâ zen Propete zinâ den sârne, zo yatâ sâbi. A sigan, zinâ kut nâi nâi sen mârât ikpi. A ambân sombâ, zinâ uman bonnâ nânngâbi. ¹⁸ Narâk zoren kore a ambân gakânâ Kaapum zingâ Propete a yatâ op den sâbi. ¹⁹ Oi nâ sa sumbemân sen pup kulem muyagibap. Ombenân hânân top lâkulâku kulem muyagibap. Gilâm sot kârâp sot kâbak, zorân hân kwâarakubap. ²⁰ Mirâsinj sumunkumbap. Kâin sinâ kurinjom gilâm yatâ upap. Oi Kembugât narâk mâte upap. Kembugât narâk âlipnâ âsaknoot muyagibap. ²¹ Oi narâk zoren nâi zâk Kembu konsâbap, zâk bâlinjan gâbâ mâkâbap.” ’ ’ ”

Peteronâ Yesugât topnâ sârn kâknjan kwâip.

²² Yatâ sârnâ Peteronâ itâ sâip, “Isirae a, nâ dâzânngua nânngânek. Anutunâ Yesu Nasarete kamânân goknâ mam oknangi osetnijan ândim nep patâ sot sen mârât kulem tuugip. Zâk Anutugâren gâbâ gâip. Nep tuugip, zorânâ topnâ sârn

muyagei igâwe. ²³ Mârum Anutuñâ zâkkât nângi zeipkât mâtâp zo sâm pindip, zo yatik zen kut nâi nâi okņangâm Kembangât gurumin den kukuñ a zingâne âi poru nagân kune moip. ²⁴ Ka Anutuñâ mumuñangât tâk olañ diim sumbemân zarip. Mumuñandâ dap yatâ angân kârâbap? ²⁵ Zorat Dawidiñâ zâkkât den kânñan sâm itâ kulemguip, ‘Nâ Kambu mâteyâk ek ândiwan. Zâknâ âsâbân bitnâ bongen tâi mân loribat. ²⁶ Zorat ko umnâ âlip oi nâmbâlamnandâ sâm sâtâre okņangâman. Sâknandâ mom za-atpapkât mambât ândibat. ²⁷ Anutuñâ, Gâ mân birâniban, zorat ko mumuñâ zengâren mân âi ândibat. Gâ tirik agâ mân birâniban, zorat ko momñâ mân alâgibat. ²⁸ Gâ ândiandiñ mâtâp tirâpnogin. Mâtegan ândia otninandâ sâtâre kwâkñan ândibat.’ ”

²⁹ Peteroñâ yatâ sâmñâ itâ sâip, “O bukurâpnâ, nâ sâkuniñâ Dawidi, zâkkât den sapsun zingâbâ. Zâk moi hanguwe. Oi kwakñâ ek nângâm ândime. ³⁰ Zâk Propete a ândim itâ nângip, ‘Anutu zâk kiurâpnâ zengâren gâbâ nâi gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ tâtarân tâpapkât sâm kâtigeip.’ ³¹ Zo nângâm Kristo zaatzaatņangât itâ sâip, ‘Zâk mumuñâ zengâren ândibapkât Anutuñâ mân birâbap. Momñâ sâknâ mân alâgibap.’ ³² Oi Anutuñâ Yesu mângei zaari sinniñandâ igâwen. ³³ Oi Anutuñâ Yesu âsanñâ bongen a kutâ kwânângi tâi Tirik Kaapum siñgi kwatņingip. Yesuñâ zo mem niñgi kwamit nângâm ikse. ³⁴ Dawidiñâ sumbemân mân zarip op ko lañ den itâ sâip,

‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâm dukui, “Nâgât âsannan tâtnan. ³⁵ Tâtna kâsarâpkâ minduziŋga kiŋgaŋgât kombân upi.” ’

³⁶ Isirae a aksik patâ itâ nâŋgâbi. Yesu poru nagân kuwe, zâk Anutuŋâ Kembu sot a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârûm sâsân, Kristo, kwânâŋgi ândiap.”

A donbep umziŋ melâŋne too saŋgonziŋgâwe.

³⁷ Peteroŋâ den yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâm umziŋ bâliŋ oi Petero sot bukurâpŋâ itâ sâm mâsikâziŋgâwe, “Bukurâpniŋ, nen dap oindâ dâp upap?”

³⁸ Sâne Peteroŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Umziŋ melâŋne Yesu Kristogât korân too saŋgonziŋgindâ tosaziŋ buŋ upap. Yatâ utne Anutuŋâ Tirik Kaapum ziŋgâbap. ³⁹ Ziŋâ sot kiurâpziŋâ sot kârebân ândie, Kembu Anutuŋâ diiziŋgâbap dâp, Tirik Kaapum zengât siŋgi sâsân, zo ziŋgâbap.”

⁴⁰ Petero zâk den yatâ sâm den târokwap den girem itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen bâliŋ mâme a osetziŋan gâbâ gane Anutuŋâ gâsuziŋgâbap.”

⁴¹ Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, ziŋâ Peterogât den nâŋgâm umziŋâ gâsui too saŋgonziŋgâne Yesugât kâmut, zengâren târokwarâwe.

Ninâugât âsâbân mindumarâwe.

⁴² Oi Aposolo, zen siŋgi âlip dâzâŋgone nâŋgâm ândiwe. Oi umziŋâ gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbân mindumarâwe. ⁴³ Oi Aposolo ziŋ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tuumarâwe. Oi a ambân, zen aksik keŋgât op

nanğâwe. ⁴⁴ Yesu nanğâm pâlâtâtŋ kwâkŋanğâwe, zen kut ñai ñaiziŋâ kânogâk zeip. ⁴⁵ Oi hân sot sikumziŋ pane sâŋgân mem a giginâ kâsâpkum ziŋğamarâwe. ⁴⁶ Zen sirâmŋâ sirâmŋâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi mirâziŋan nalem ârândâŋ nemarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân nemarâwe. ⁴⁷ Oi Anutu sâm âlip kwâkŋanğâwe. Yatâ utne a ambân, zen ziŋgit umâlep urâwe. Oi Kembu zâk sirâmŋâ sirâmŋâ a ambân Yesugât kâmurân târokwatziŋgâmâip.

3

Peteronâ a ñai kubigip.

¹ Sirâm ñain mirâ oi, ninâu sâsâŋ narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik namin zâiwet. ² Oi a ñai mam kâmbonj kâligen gâbâ kiŋ bâliŋâ âsageip, zâk lum gawe. A zo bukurâpŋâ sirâmŋâ sirâmŋâ lum tirik namâ mâtâp âlipŋâ, hikpârâkŋoot, zoren pane kât sikumgât oletziŋgâmâip.

³ Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitŋâ oletzikip. ⁴ Oletziki zet ek kin Peteronâ itâ sâm dukuip, “Gâ net nikit.” ⁵ Peteronâ sâi kât niram sabot sâm sen kwap zikirip. ⁶ Yatâ oi Peteronâ itâ sâm dukuip, “Kât sikum mân zemnigap. Kut zi kânok zemnigap, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete gokŋâ, zâkkât sâtkât dâgoga zaat âim ga.” ⁷ Yatâ sâm bikŋâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorâŋak kiŋ bâliŋ zo winziksâi zaat kirip. ⁸ Zaat âim gam kin ko zet sot ârândâŋ tirik namin zâiwe.

A kiŋ bâliŋ zo pâtan âim gam Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgip ⁹ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgi a aksik zen ek nâŋgâwe, zen itâ sâwe. ¹⁰ “A zo tirik namâ mâtâp âlipŋâ, hikpârâkŋoot, zoren tap oletziŋgâmap.” Oi a zo kubikŋaŋgip, zorat ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oip. ¹¹ Oi Petero, Yohane zekâren târokwatziki a aksik patâ tirik namâ umŋâ ŋâi kutŋâ Salomo, zoren zekâren mindumŋâ sâlâpziŋan zim kirâwe.

Peteroŋâ a siŋgi âlip dâzâŋgoip.

¹² Zen mindum kine Peteroŋâ ziŋgitŋâ den itâ sâm dâzâŋgoip, “Isirae a, zen wangât a zirat opŋâ nikit kinze? Zi niikŋâ imbaŋan mân kubikset. Zen dap nâŋge? Târâraknikŋaŋgât Anutuŋâ kubiksap? ¹³ Yatâ buŋâ. Abaram, Isaka, Yakobo sot sâkurâpniŋ, zeŋgât Anutu, zâkŋâ kore aŋâ Yesu sumbemân a kutâ kwânâŋgi ândiap. Oi zen Yesu gâsum a sâtŋâ ziŋgâne Pilatogâren diim âine olaŋbat sâip. ¹⁴ Olaŋbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtkum kâmbam a ŋâi olaŋbapkât sâwe. ¹⁵ Ândiândiŋ mariŋâ kuwe. Kune moi Anutuŋâ mâŋgei zaari igâwen. ¹⁶ Oi kiŋ bâliŋ a ikme zi Yesu kutŋâ konsâitâ a zi kubikŋaŋgi sâkŋâ âlip oi ikse. Yesugâren nâŋgâm pâlâtân oitâ âlip op zaatsap.

¹⁷ Bukurâpnâ, nâ nâŋgan. Zen sot patârâpziŋâ, zen Yesu topŋâ mân nâŋgâm kuwe. ¹⁸ Yatâ utnetâ Kristo sâknam nâŋgâm moip, zorat Anutuŋâ mâruman Propete a zeŋgât lâuyân den pâi sâm kulemguwe. Anutuŋâ sâi den kulemguwe, zorat bonŋâ âsageip. ¹⁹ Oi zen umziŋâ melân ândiândi

sânjiñâ kândâtkune tosaziñ birâbap. Oi Kembuñâ umziñ mem sândukñan kwatziñgâbap.

²⁰ Kembu Yesu Kristo ziñgâbap. Zâk zeñgât siñgi sâam gâsum sâlâpkoip. ²¹ Zâkñâ sumbemân ândei kut ñâi ñâi âsagem nañgâbapkât narâk mâte upap. Zorat Anutuñâ mârumñan den Propete gakârâpñâ lâuziñan pâi sâwe. ²² Mose zâk den itâ sâip,

‘Kembu Anutuñâ bukurâpziñ zeñgâren gâbâ Propete ñâi, nâ yatâ, muyagem den dâzâñgoi nânñgâbi. ²³ Oi ñâi zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutuñâ kom nañgâbap. A zo Anutu a gakârâp zeñgât oserân mân ândibap.’

²⁴ Oi Samue sot Propete a nâmbutuñâ ândim gawe, zen kut ñâi aksik narâk ziren âsagiap, zorat den sâam kulemguwe. ²⁵ Zen ko Propete a ândiwe, zeñgât kiurâp. Sâkurâpziñ zen sot Anutuñâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umñan ândie. Anutuñâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip,

‘Nâ kiurâpkâ mâsop minziñgâbat. Mâsop zorâñ hânñâ hânñâ a dâpziñ upap.’

²⁶ Anutuñâ kore anâ Yesu sâñgongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâliñâziñâ birâbigât gem gâip. Zâkñâ diiziñgi bâliñâziñâ birânetâ mâsop minziñgâbap.”

4

Petero sot Yohane tâk namîn zâparâwe.

¹ Petero sot Yohane, zet a den dâzâñgom kir-itâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali

a sâtnâ sot Sadukaio a, zen ârândân zekâren gawe. ² Zet a sinji âlip dâzângowet. Yesu zâk mumuñan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtnâ zen nângâne bâliñ oip. ³ A sâtnâ zen gâsuzikâm mirâ mârûm ñâtiksâipkât tâk namin zâpane zeitâ hañsâip. ⁴ Oi Peteronâ sinji âlip sâi nângâwe, zengâren gâbâ donbep ziñâ zo nângâne bon oi Yesugât kâmurân târokwatne a aksik tenğâziñâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteronâ Yesugât kutñâ sâm muyageip.

⁵ Hañsâi a sâtnâ sot a patâ sot Kembugât guru-min den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe. ⁶ Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziñâ zen sot minduwe. ⁷ Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziñan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mâsikâzikâwe, “Ñâiñâ imbañâ ziki kulem zi tuugabot? Ñâigât sâtkât uabot?”

⁸ Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumñâ umñan piksâi itâ sâm dâzângoip, “Galem a sot a ambân zengât patârâpziñâ, nâ sa nângânek. ⁹ Net kiñ bâliñ a bekiñan miet, zorat mâsikânike? A zi dap op âlip uap sâm, zorat op mâsikânike? ¹⁰ Mâsikânike, gât ko sapsuga zen sot Isirae a aksik zen nângânek. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân gokñâ poru nagân kune moi Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaat ândiap. Zâkkât imbañâñangât opñâ a zi âlip op mâteziñan kinzap. ¹¹ Yesu zâk mirâ kunkun ñâi yatâ uap. Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, ‘Mirâ tuutuun a zen kunkun ñâi ekñâ âkon op birâwe. Kemuñâ kunkun zorânâ mem

namin kwânângi kunkun patâ kâtiknâ op kinzap.’

¹² Kubikkubik zo zâk ziknik kubikningâbap. A nâigât korân sâm orotnâ, zo hânân mân ziap.”

Kembugât den lubi.

¹³ Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziñan kin mân keñgât op den sâm kiritâ a ziñ zekât itâ nângâwe, “Zet ekap namin mân zâiwet.” Zo nângâm imbanâziñ buñ oip. Oi zet mârum Yesu sot ândiwet, zo zikit nângâwe. ¹⁴ Oi kiñ bâliñ kubigâwet, zorâñ zet sot kiri eknâ zorat den sâm mâburinam kwagâwe.

¹⁵ Den kârum sâne âkñan gei kiritâ ziñak den itâ sâm âraguwe, ¹⁶ “Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem nâi muyageitâ Yerusalem kamânân a ambân aksik zen siñgizik nânge. Zo mân sâm kwârakunat. ¹⁷ Oi den zo kamân dâp lañ kâri nângâbegât sâm keñgât otzikindâ a ambân den mân dâzângobabot.” ¹⁸ Yatâ sâm sâne zaritâ itâ sâm dâzâkowe, “Zet Yesugât kot sâm a ambân mân dâzângobabot.”

¹⁹ Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melân dâzângowet, “Ziñak nângâm iknek. Zengât den lum Anutugât den birânat, zorat Anutuñâ nâñgi dap upap? ²⁰ Kut nâi nâi ek nângâwen, den zo mân tik pânat.”

²¹ Yatâ sâitâ sâm keñgât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân zen sen mârât kulem zo ek nângâm Anutu sâm âlip kwâkñangâwegât a sâtnâ ziñ zengâren kwakñâ Petero sot Yohane kut zo lañ mân otzikâwe. ²² A kubigâwet, zo kendonñâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

²³ Petero sot Yohane minduminduyân gâbâ gem bukurâpzik zenğâren âim tirik namâ galem a patâ sot a ambân zenğât a patâ, ziğâ den dâzâkowe, zo aksik dâzângom nanğâwet. ²⁴ Yatâ sâitâ a ambân den zo nângâm umziğ mindum Anutugâren den itâ sâwe, “Kembu, gâ hân sumbem mariğâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut ñâi ñâiziğoot muyageziğgin. ²⁵ Sâna Tirik Kaapumğâ zâkğâ sâkuniğ kore agâ Dawidi, zâkkât umğan den pâi itâ sâip,

‘Um kâtik zen wangât den sârek op kwamitague?

A zen wangât den bon buğ se? ²⁶ Hânğâ hânğâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliğan gâbâ mâkâziğgâbâpkât sâsâğ, Kristo, kâsa otzikânam ga kinze.’ ”

²⁷ Yatâ sâmğâ itâ sâwe, “Perâkğak kamân ziren tirik kore agâ kwânâğgin. Herode sot Pilato sot um kâtik a sot Isirae a sâtğâ, zen zâk kâsa okğanğânânam minduwe. ²⁸ Mârum gikak nângâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe. ²⁹ Oi Kembu, zi ko sâm keğğât dinziğâ ek nângâm kore arâpkâ im-bağâ niğğâna keğğât buğ gâgât den sâm ândinat. ³⁰ Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziğğâm sâna kulem top top muyagibap.”

³¹ Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâm tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo sânsânsâip. Oi Tirik Kaapumğâ umziğğan piksâi keğğât buğ, lâu bâbâlağğak a ambân Anutugât den dâzângowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

³² Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut nâi nâi zemzingip, zorat nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemzingip. ³³ Oi Aposolo zen Kembu Yesu mumunjan gâbâ zaarip, zorat den singi imbanjoot dâzângom ândiwe. Anutuñâ imbanjâ zingâm tânzângoip. ³⁴ Zengât oserân gâbâ nâi sii nalemgât kârukâru mân urâwe. A hânziñoot sot mirâziñoot, zen zo pam kât memñâ Aposolo zengâren parâwe. ³⁵ Oi Aposolo ziñâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo zingâm ândiwe.

³⁶ Oi a nâi ândeip, kutñâ Yosepe. Aposolo ziñâ kutñâ nâi Banaba sâwe (niin denân ko bet mâme a). Zâk Lewigât kiun, Kipiro hânân gokñâ. ³⁷ A zorâñâ hânñâ pâi mine kât aksik mem Aposolo zengâren pâip.

5

Anania sot Sapira, zekât singi.

¹ A nâi ândeip, kutñâ Anania. Zâkkât ambinñâ Sapira, zâk sot sâm nângâm hânzikñâ pâitâ mem sângân zikâwe. ² Ananianâ sângân mem torenñâ tik pam torenñigâk Aposolo zengâren pam, zi aksik sâip. ³ Pâi Peteronñâ itâ sâm dukuip, “Anania, gâ wangât Sataññâ umgan giari Tirik Kaapum kâitkum hângât sângânñâ torenñâ tik paat? ⁴ Hângât sângân mân mena zemgibap. Mo kât mem gikâ mimbâ sâm âlip membat. Gâ wangât umgandâ kâitgogi yatâ uat? Gâ a mân kâitkuat. Anutu kâitkuat.” ⁵ Yatâ sâi Anania zâk den nângâm kin zorâñak hânân gei zem moip. Oi zâkkât singi nângâwe, zen kenñâgât urâwe.

⁶ A sigân, zen kâambarânâ mem kâpim lum âi hanguwe.

⁷ Narâk mân kêrep oi ambinjâ zâk sinji mân nângâm gâip. ⁸ Gâi Peteronjâ itâ sârnâ mäsikip, “Hângât sânghânjâ kât itik miwet?” Sâi zâknâ sâip, “Zo yatik miwet.” ⁹ Sâi Peteronjâ itâ sârnâ dukuip, “Zet wangât den saamjâ Kembangât Kaapum kâitkuabot? Nângâ. Apkâ hangue, zen mâtâbân ga kinze. Zen yatigâk gâ mingim âi hangobi.” ¹⁰ Yatâ sâi zorenâk kinjâ topnan gei zem moip. A sigan zinjâ mirin gam muyagem lum âi apjâ nanngâmnan hanguwe. ¹¹ Oi Yesugât kâmut sot a ambân nâmbutjâ zen sinji zo nângâm kenngât donbep urâwe.

Aposolo zinjâ kulem top top tuuwe.

¹² Aposolo zen a zengâren sen mârât kulem top topjâ tuum ândiwe. Oi Yesugât kâmut zen tirik namâ umjâ nâi kutjâ Salomo, zoren um kânok opjâ mindumarâwe. ¹³ Mindunetâ a nâmbutjâ hurat kwatziŋgâm târokwatziŋgânâ kenngât op birâwe. ¹⁴ Ka a ambân kâmut kâmutjâ, zen Kembu nângâm pâlâtân kwâknanngâm Yesugât kâmut zengâren târokwatziŋgâwe. ¹⁵ A ambân zen bukurâpziŋjâ sisi mâsekziŋoot helânân pam luziŋgâm âi mâtâbân itâ sârnâ zâmbârâwe, “Peteronjâ mâtâbân âim gâi sândoknandâ zengâren ari âlip upi.” ¹⁶ Oi Yerusalem kamân nanngâm nanngâm a ambân ândiwe, zen gam minduwe. A ambân mâsekziŋoot sot wâkeziŋoot diiziŋgâm gane âlip op nanngâwe.

Anutugât sumbam anjâ Aposolo tâk namin gâbâ diizingip.

¹⁷ Oi kut nâi yatâ âsagei tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ sot Sadukaio a, zen um kâlak nângâm Aposolo gâsuzingâwe. ¹⁸ Gâsuzingâm tâk namâ patin zâambarâwe. ¹⁹ Zâmbane zinetâ nâtigân Kembangât sumbem a nâinâ ga hângi mem pam diizingâm gem itâ sâm dâzângoip, ²⁰ “Zen tirik namin zâim a ambân ândiândi unakngât den dâzângom kinbi.” ²¹ Yatâ sâm dâzângoi nângâm hangât tirik namin zâim a ambân singi âlip dâzângowe. ²² Oi tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ, zen Isirae a sâtnâ aksik minduzingâne gawe. Oi a nâmbutnâ sângonzângom tâk namin âi Aposolo diizingâm gabi sâwe. A zo tak namin âi a kâruzingâm nâ mân muyagezingâm âburem gam sâwe, ²³ “Nen âimnâ namâ hângi kâtiknâ kiri iksen. Oi galem a zen hângiyân kinze. Oi hângi mem pam bagim a kâruzingindâ buj ue.”

²⁴ Den yatâ sânetâ tirik namâ kâwali a sot tirik namâ galem a patâ, zen den zo nângâne kwakmak oip. ²⁵ Utnetâ a nâinâ ga sâip, “Nângânek. A tâk namin zâmbanse, zen tirik namin a den dâzângom kinze.” ²⁶ Sâi Tirik namâ kâwali a patâ sot arâpnâ zen Aposolo gâsuzingânâ aiwe. A zinâ kuk op kâtnâ zângobegât kenngât op mulunâk diizingâm gawe.

Aposolo zen minduminduyân kenngât buj den sâwe.

²⁷ Minduminduyân diizingâm zâmbane kinetâ tirik namâ galem a patânâ itâ sâm dâzângoip, ²⁸ “Mârum den kâtiknâ dâzângowen. A zorat

korân a ambân den mân dâzângobi. Oi yatâ sâindâ Yerusalem kamânân laŋ kârip. A kuwe, zorat tosa neŋgâren pânâ sâme.”

²⁹ Sâi Petero sot Aposolo nâmbutŋâ, zen den itâ mâburem dukuwe, “A den lum Anutugât den birânat, zo ko mân dâp upap. ³⁰ Zen Yesu poru nagân kune moip. Oi sâkurâpniŋ zeŋgât Anutu, zâkŋâ mângei zaarip. ³¹ Zaari Anutuŋâ âsan topŋan bongen pam a sâtŋâ patâ sot kubikkubikniŋâ kwânâŋgip. Oi Isirae a ambân, zen umziŋ melâŋne tosaziŋ gulipkubapkât sâmap. ³² Kut ŋâi ŋâi zo igâwen. Oi zorat siŋgi den nen sot Tirik Kaapum, niŋâ sâmen. Tirik Kaapum Anutuŋâ sât lulu gakârâp ziŋgâmap.” ³³ Den yatâ sâm dâzângoi kuk opŋâ Aposolo zâŋgonam urâwe.

Parisaio a ŋâiŋâ bukurâp girem den sâm dâzângoip.

³⁴ Oi minduminduyân Parisaio a ŋâi tâip, kutŋâ Gamalie. Zâk gurumin dengât kubikkubik a oi a ambân ziŋ hurat kwâkŋaŋgâwe. Zâkŋâ oksâm kin Aposolo sâi diiziŋgâm geiwe. ³⁵ Oi bukurâpŋâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a, zen a zi kut ŋâi nâŋgâmŋik otziŋgâbi. ³⁶ Mârum a ŋâi kutŋâ Teuda, zâkŋâ nâ a kutâziŋâ sâi a 4 handeret yatâ zâkkât a urâwe. Oi zikŋâ kâmbam zigi arâp ziŋâ sinsururuŋ urâwe. ³⁷ Oi bet a sâlâpziŋgozâŋgoŋ narâkŋan Galilaia gokŋâ, a ŋâi kutŋâ Yuda, zâkŋâ a kutâ kunat sâi a nâmbutŋâ arâpŋâ urâwe. Ka a zo moi ko arâpŋâ zen siŋsururuŋ urâwe. ³⁸ Zorat den dâzângua nâŋgânek. Zen a zi birâziŋgâne ândinek. Zen den sot nep zo ziŋ umziŋaŋgât upme oi ko bon buŋ upap. ³⁹ Ka Anutugâren

gâbâ oi ko mân buņ upap. Oi zen Anutu kâsa miņaņgâbegât.”

Aposolo lapitziņgâwe.

⁴⁰ Zo yatâ sâm dâzâņgoi nâņgâne dâp oi sâne Aposolo mirin zâine tâkņâ lapitziņgâwe. Zâņgomņâ Yesugât kot mân dâzâņgobigât sâm sâņgonzâņgowe. ⁴¹ Sâņgonzâņgone sâtâre op âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op lapitziņgâwe, zorat minduminduyân gâbâ gem sâtâre op âiwe. ⁴² Oi sirâmņâ sirâmņâ tirik namin sot a mirin Yesu Kristogât siņgi âlip mân birâm dâzâņgom ândiwe.

6

Sâkkât nep, zorat a gâsum sâlâpzâņgowe.

¹ Narâk zoren Yesugât kâmut doņbep muyagem târokwatziņgâwe. Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân nâmbut Grik den sâmarâwe, zeņgât oserân ambân malâ nâmbutņâ zen nalem mân niņgâwe sânetâ a Grik den sâmarâwe, zen nâņgâne mân dâp oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot den sârek sâm âraguwe. ² Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen Yesugât arâpņâ kâmut minduziņgâm itâ sâm dâzâņgowe, “Nen Anutugât den sâsâņ nep zo birâm nalem nep tuugindâ mân dâp upap. ³ Zorat a bukurâpniņ osetziņan gâbâ zen a nâmburân zagât, a nâņgânâņgâziņoot sot Kaapumņâ umziņan piksâsâņ zo ziņgitne âlip oi gâsum sâlâpzâņgonat. Nep zi ziņgindâ tuum ândibi. ⁴ Nen ko ninâu sot den siņgi sâsâņ, zorat nebâk tuum ândinat.” ⁵ Zen den yatâ sâne zen aksik nâņgâne dâp oi a itâ gâsum

sâlâpzângowe. Setepano, zâk nângâm pâlatâņoot sot umņan Tirik Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena sot Nikolau, Antiokia kamânân gok. Zâk hân nâin gokņandâ Yuda zengâren târokwâip. ⁶ A zo diizingâne Aposolo zengâren âi kine bitziņâ kâukziņan pam ninâu sâwe. ⁷ Oi Anutugât denņâ laņ kârâm ari Yerusalem kamânân Yesugât kâmut zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi tirik namâ galem a zengâren gâbâ donbepņâ den siņgi âlip nângâm luwe.

Setepano den sâkņanâk sâwe.

⁸ Anutuņâ Setepano tângum imbaņâ pindi a zengâren sen mârât kulem top top tuum arip. ⁹ Oi a nâmbutņâ zen zâk sot den âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse namâ nâi kutņâ Libertene, zoren mindumarâwe. A zen Kirene a, Alesandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ zorâņ Setepano sot den âraguwe. ¹⁰ Tirik Kaapumņâ Setepano den nângânâņgâ âlip pindi den âlipņâ sâi den hâuņâ mâburinam kwagâwe. ¹¹ Kwakņâ a nâmbutņâ tigâk itâ sâm dâzâņgowe, “Setepanogât itâ sâbi. ‘A zâk Mose sot Anutu sâm bâliņ kwatziki nângâwen’” ¹² Sâne yatâ utnetâ a yenņâ sot a sâtņâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen den zo nângâmņâ kuk opņâ Setepano kom gâsum a sâtņâ mindumindu patin diim âiwe. ¹³ Oi Setepanogât den sarâ sâbigât a muyageziņgâne Setepanogât den sarâ sâm itâ sâwe, “A zi zâk tirik namâ sot Kembangât gurumin den sâm bâliņ kwâpmap. ¹⁴ Zâk itâ sâi nângâwen, ‘Yesu, Nasarete kamân gokņâ, zâkņâ tirik namâ zi kom kândaņâ gurumin den Mosenâ sâip, zo

kândanbap.’ ” Yatâ sâwe. ¹⁵ Oi minduminduyân târâwe zo, zen Setepano iknetâ si sânġânġâ sumben a yatâ oip.

7

Setepanoġâ sâkurâpziġ zengât sinġi sâmdâzânġoip.

¹ Tirik namâ galem a patâ, zâknâ Setepano mâsikâm sâip, “Den se, zo bonġâ?” ² Sâi Setepanoġâ itâ sâip, “Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den sa nânġânek. Sâkuniġâ Abaram, zâk Haran kamânân mân âim Mesopotamia hânân ândei âsakġâ mariġâ, Anutuġâ zâkkâren âsagem itâ sâmdukuip, ³ ‘Gâ hân topkâ sot torerâpkâ birâziġġâm nânâ hân nâi tirâpgobat, zoren âi ândiban.’ ⁴ Abaram zâk den zo nânġâm Kaidai hânġâ birâm Haran kamânân âi ândeip. Zoren ândei ibânâ moi Anutuġâ diim ġâi Yuda hânân zi ga ândeip. ⁵ Anutuġâ diim ga hân nâi mân pindi galem oip. Buġâ hân murukġâ nâi mân pindip. Ka hân zo zâk sot kiurâp zengât sinġiyâk sâmpâip. Zâk kiun buġ ândeip, zo ko Anutuġâ laġ yatâ sâip.

⁶ Oi Anutuġâ den itâ sâip, ‘Kiurâpziġ zen hân nâin kendon 4 handeret umġan kore a op ândibi. Zoren hân mâirâpġâ zen sâknâm ziġġâne ândibi. ⁷ Kiurâpziġâ zen kore op ândine nâ hân mâirâp hânġâ ziġga kiurâpziġ zen zâmbam hân ziren ga nâ mâpâsenim ândibi.’ ⁸ Oi Anutuġâ Abaram târotâro pindi kwabâ kwaranġip. Oi nannâ Isaka âsagem sirâm nâmburân zagât tapġâ karâmbuġan kwabâ kwâkġanġip. Isakanâ Yakabo yatik kwabâ

kwâkɲaŋgip. Yakobo zâk narâpɲâ kiin zagât yatik otziŋgip.

⁹ Oi sâkurâpɲiɲâ zen munziɲâ Yosepe, zâkkât um kâlak nâŋgâm kât minam Aigitâ a ziŋgâwe. Aigitâ a zen Aigita hânân diim âine Anutuɲâ zâk sot ândeip. ¹⁰ Anutuɲâ Yosepe sâknam kâbâ yâmbât kwâkɲan gâbâ mâkâm Aigita a kutâ Parao, zâkkât mâteɲan nâŋgânâŋgâ âlipɲâ pindâm tângoi Paraonâ a ambân gakârâpɲâ aksik galem otziŋgâbapkât gâsum sâlâpkoip. ¹¹ Gâsum sâlâpkoip ândei pu patâ muyagem Aigitâ hânân sot Kanaan hânân dâp op zeip. Oi sâkurâpɲiɲâ nalemgât kârukâru op ândiwe. ¹² Oi a nâmbutɲandâ Aigitâ hânân nalem ziap sâne Yakobo zâk nâŋgâm narâp sâŋgonzâŋgoi âiwe. ¹³ Oi du zagâtɲan âine Yosepe zâk topɲâ âtârâpɲâ sapsum ziŋgip. Oi a kutâ Parao, zâk Yosepe torerâp gawe, zorat siŋgi nâŋgip.

¹⁴ Oi Yosepenâ sâi ibâɲâ Yakobo sot torerâpɲâ aksik, a ambân teŋgâziɲ 75 yatâ, zen Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Yakobo zâk Aigitâ hânân âi ândim moip. Oi narâpɲâ zen zoren mom naŋgâwe. ¹⁶ Munetâ kâmbârâŋziɲâ Sikem hânân minziŋgâm âi hanzâŋgowe. Hân zo Abaramɲâ mârurɲan Sikem kamânân Hemo kiurâp, zeŋgâren kwâlîp. Zoren hanzâŋgowe.”

Mosegât siŋgi dâzâŋgoip.

¹⁷ “Oi Anutuɲâ Abaram kânɲan den siŋgi dukuiɲ, zo âsagibapkât narâkɲâ mâte oi Aigita hânân Isirae a ambân donɲbep âsagem laɲ kârâm ândiwe. ¹⁸ Yatâ op ândine Aigita a kutâ ɲâi âsageip. Zâk Yosepegât siŋgi mân nâŋgip.

19 Oi a kutâ zorânjâ sâkurâpnij kâitzângom sâknam kwatziŋgip. Oi katep mâik gakârâpziŋjâ, zen mumbigât sâi âkŋan zâmbane zem muwe.

20 Narâk zoren Mose âsageip. Katep zo Anutuŋjâ egi holi tobat âlipŋjâ oip. Ibâ mam zet mirin tik mem ândine kâin karâmbut âkip. 21 Oi âkŋan pane ândei Parao bâratŋandâ muyagemŋjâ mem nannâ sâm galem oi lâmbarip. 22 Parao arâp zen Aig-itâ zeŋgât nâŋgânâŋgâ kwâkâm pindâne nâŋgâm kâtigem kut nâi nâi zorat topŋjâ sâi nâŋgâne imbanjâ oip. Oi nep top topŋjâ tuubam mân kwagip.

23 Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a bukurâp ziŋgitpam arip. 24 Âi egi Aigita a nâiŋjâ Isirae a nâi kom tâi ekŋjâ bukuŋjâ bekuŋan mem Aigita a zo koi moip. 25 Oi itâ nâŋgip, ‘Bukurâpnâ nâgât itâ nâŋgâbi. Nâ bukurâpnâ Paraogât bikŋan gâbâ mâkâziŋgâbatkât Anutuŋjâ sâm nigip.’ Ka bukurâpŋjâ zen mân nâŋgawe.

26 Sirâm nâin Mosenjâ âi egi Isirae a zagât agom tâitâ muyagezikâm kwâkâzikâm itâ sâm dâzâkoip, ‘A zagât, zet buku bukuŋjâ. Wangât kâsa uabot?’

27 Sâi a kâmbam topkwap bukuŋjâ koip, zorânjâ Mose mem kâbakŋem itâ sâm dukuip, ‘Nâiŋjâ gâ neŋgât a sâtŋjâ mo den kubikkubik a gâbarip?’

28 Muka Aigita a nâi koin, zo yatik nâ nobam sat?’ 29 Oi Mose zâk den zo nâŋgâm keŋgât opŋjâ sârârâk kârâm âi Midiaŋ hânân âi hân mâirâp zen sot ândei. Zoren ambân mem nanzatŋjâ minzikip.

30 Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân âtânjâ, a mân ândiândiŋan, bakŋjâ Sinai zorat topŋan ândei sumbem a nâiŋjâ nak topŋan kârâp bâlamân

âsageŋŋŋip. ³¹ Moseŋâ zo ekŋâ wanŋâ yatâ uap sâŋ ikpam ari Kembugât diŋâ itâ âsageip. ³² ‘Nâ sâkurâpkâ zengât Anutu. Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ Sâi Mose zâk sâŋâm sâmbui pindiŋsâm kirip. Zo ikpam keŋgâtŋŋgât doŋbep oip. ³³ Yatâ op kiri Anutuŋâ itâ sâŋ dukuip, ‘Hân lâŋsat, zo tirik hân. Zorat opŋâ ko kipâkegâ kwâkâm pânan. ³⁴ Arâpnâ Aigitâ hânân sâknam patâ kwatziŋgâne isem umbâlâ utne nâŋgâm betziŋan mimbam gian, gât ko gâ sâŋgongoga Aigita hânân âiban.’

³⁵ Sumbem aŋâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen mârum Mose birâŋŋŋâm itâ dukuwe, ‘Nâiŋâ gâ a sâtŋâ mo den kubikkubik a gâbarip?’ Ka Anutuŋâ a zo a kutâ sot betziŋan mimiŋ a upapkât sâŋ sâŋgongoip. Sumbem a ŋâiŋâ kârâbân muyagem nep zo sâŋ pindip. ³⁶ Oi sâŋgongoi âi Aigitâ hânân gâbâ diiziŋgâm gâip. Zâk Aigitâ hânân sot saru kuriŋan sot mirâ kamân kâtikŋan sen mârat kulem top top tuum ândei kendon 40 âkip. ³⁷ Oi Moseŋâ Isirae a itâ sâŋ dâzâŋgoip, ‘Anutu zâk bukurâpziŋâ zengât oserân gâbâ Propete ŋâi, nâ yatâ, muyagem ziŋgâbap.’ ³⁸ Yatâ sâip. Oi zâkŋagâk mirâ kamân kâtikŋan sâkurâpniŋ zen sot ândei Sinai bâkŋan sumbem a ŋâiŋâ den zinzŋ kâtikŋâ Anutugât lâuŋan gâbâ mem pindip. Mose sot sâkurâpniŋ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den nâŋgâmŋâ den zo mem niŋgawe.

³⁹ Oi sâkurâpniŋ zen Mosegât diŋâ kâbakŋem birâm Âigita hânân âburinam umziŋ patâ kirip. ⁴⁰ Zen Aaronŋ itâ sâŋ dukuwe, ‘Gâ lopio sobim niŋgâna, zorâŋ kâdom otŋiŋgâne âinat. Mose

zâk Aigitâ hânân gâbâ diiningâm gâip, zâk âi buŋ oip mo dap?’ ⁴¹ Yatâ sâm makau dâpŋâ lopio sobim zâkkât siŋgi sâm nalem om sâm âlip kwâkŋaŋgâwe. Bitziŋandâ tuuwe, zorat sâtâre opŋâ zâkkât siŋgi sâm sii nalem uwe. ⁴² Yatâ utne Anutuŋâ birâziŋgi umziŋ gulip oi kâin sâŋgelak mâtâseziŋgâwe. Oi zorat Propete zeŋgât ekabân den itâ ziap,

‘O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân âtâŋâ, hân mân ândiândiŋan ândim nâgât siŋgi zuu mo nalem kom om nemarkâwe? Buŋâ. ⁴³ Zen Moloko lopiogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio Repaŋgât sâŋgelak dâp mem ândiwe. Lopio zo mâtâsinam sobiwe, gât ko Babilon kamân kândâtŋan zâmbanbat.’ ”

Anutugât hâmbâ silep.

⁴⁴ Setepanonâ Propetegât den sâmŋâ itâ sâip, “Mirâ kamân âtâŋâ, hân mân ândiândiŋan sâkurâpniŋâ zeŋgâren Anutugât hâmbâ silep tatziŋgip. Silep zo Anutuŋâ Mose dâpŋâ tirâpkoi yatik tuugip. ⁴⁵ Sâkurâpniŋ zen silep zo mem gane Yosuanâ diiziŋgi hân ziren ga takâwe. Anutuŋâ hân mâirâpŋâ zo moliziŋgi âine sâkurâpniŋ zen hân zi mem hâmbâ silep ziren kwânâŋgâne kiri ândine Dawidi âsageip. ⁴⁶ Anutuŋâ Dawidigât nâŋgi âlip oi Dawidiŋâ Isiraegât Anutu, zâkkât namâ tuubapkât ninâu sâip. ⁴⁷ Oi zikŋak buŋâ. Salomonâ Anutugât namâ tuugip. ⁴⁸ Ka u sumbemân patâ, zâk a betŋâ tuutuunŋan, zoren tâtat mâme mân opmap. Zorat Propete ŋâi zâk den itâ sâm kulemguip,

49 Anutuñâ itâ sâip, ‘Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a ambân zenğât kembu op galem otziñgâman. Hân ko kinnâ lân tâtatnâ. Zorat dap yatâ namânâ tuune dâp upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat? 50 Nâ bitnandâ hân sot kut nâi nâi, zo muyagewan.’ ”

Setepanoñâ den kâtik sâm dâzânğoi kuwe.

51 Sâmñâ Setepanoñâ a kâmut zo itâ sâm dâzânğoi, “Zen ko umziñ kâtik. Um nânğânânğâziñ mân pâronşap. Sâkurâpziñ opmarâwe, zo yatik op Tirik Kaapumğât diñâ kwâkâme. 52 Sâkurâpziñâ zen Propete aksik sâknam kwatziñğawe. Perâkñak, Propete zen târârak mariñâ muyagibapkât den kânñan sâwe, zo aksik zânğowe. Oi târârak mariñâ zâk âsagem ândim gâi zen ekñâ nenğât a kutâ buñâ sâmñâ kuwe. 53 Mârum sumbemğât anğâ gurumin den Anutugâren gâbâ mem ziñgip, ka zen den zo birâm, mân luwe.”

54 Setepanoñâ yatâ sâm dâzânğoi nânğâm kuk op kunam urâwe. 55 Tirik Kaapumñâ Setepano umñan piksâi sumbemân egi Anutugât âsakñâ sot Yesu Anutugât âsanñâ bongen kiri ekñâ itâ sâip, 56 “Sumbem pâronşâi a bonñâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan.”

57-58 Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâmñâ kindapziñ doonğum zâkkâren mindum âim mem kâbakñem geim kamân âkñan geim kâtnâ kuwe. Oi a mâtenjâ, zen hâmbâziñ kwâkâm a sigan nâi kutñâ Saulo, zâkkât kiñ topñan parâwe. 59 Oi Setepano kâtnâ kune Kembu itâ konsâm sâip, “O Kembu Yesu, gâ um dâpnâ me.” 60 Yatâ sâm

siminñâ liim kwap sâip, “Kembu, gâ a noge zi, zengât tosâ birâ.” Yatâ sâim moip.

8

¹ Kune Saulonâ nânji âlip oip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otziñgâwe.

Narâk zoren Yuda a ziñ Yerusalem kamânân Yesugât kâmut kâsa otziñgâwe. Otziñgânetâ siñsururuñ op Yudaia sot Samaria hânân âim nanğâwe. Aposolo ziñjik Yerusalem kamânân ândiwe. ² Oi a târârak nâmbutñâ zen Setepano hangum âgirâp urâwe. ³ Saulonâ ko Yesugât kâmut kâsa otziñgâm mirânâ mirânâ zâim a sot ambân gâsum diiziñgâm tâk namin zâmbarip.

Piliponâ Samaria hânân nep tuugip.

⁴ Yesugât kâmut siñsururuñ op âiwe zo, zen kamân dâp ândim den siñgi âlip dâzângom ândiwe. ⁵ Oi Pilipo zâkñâ Samaria zengât kamân ñâi gamñâ Kristogât siñgi âlip sâim dâzângoip. ⁶ A donbep zen mindum diñâ nânğâm âkñâliwe. Oi sen mârât kulem top top tuugi igâwe. ⁷ Zâkñâ wâke donbep moliziñgip. Wâke zen a umñan gâbâ den kâtik sâim gem âiwe. Oi kin bitziñ mumuñâ zo donbep kubikziñgip. ⁸ Oi zorat kamân zoren sâtâre patâ urâwe.

⁹ Kamân zoren a ñâi ândeip, kutñâ Simoñ. Zâkñâ zikñanğât nânji zâizâiñ oi kware suña tuugi Samaria a zen ekñâ imbanâziñ buñ oip. ¹⁰ Oi a zâizâiñ, gigiñ zen zâkkât nânğâne zâizâiñ oi itâ sâwe, “A zi Anutugât kâwali murukñâ ñâi zâkkâren ziap.” ¹¹ Oi kwareñandâ um gulip

kwatziŋgipkât narâk kêrep zâkkâren mindum ândiwe. ¹² Ândinetâ Pilipoŋâ ga Anutugât um topŋan ândiândiŋâ sot Yesu Kristogât den ŋiŋi âlip sâm dâzâŋgoi a ambân zen zorat nâŋgâne bon oi Pilipoŋâ too saŋgonziŋgip. ¹³ Yatâ utne Simoŋ yatik ŋiŋi âlip nâŋgi bon oi too saŋgone Pilipogât um topŋan ândeip. Oi Pilipoŋâ sen mârât kulem top top tuugi egi imbaŋâ oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

¹⁴ Samaria hânân a ambân zen Anutugât den nâŋgâm mem umziŋan gine, zorat ŋiŋi Yerusalem kamânân ari Aposolo zen nâŋgâwe. Nâŋgâm Petero sot Yohane sâŋgonzâkone zengâren âiwet. ¹⁵ Âi takâm a ambân zen Tirik Kaapum mimbigât ninâu sâwet. ¹⁶ Ombenjan Tirik Kaapumŋâ zengâren mân gâip. Zen Yesugât korânâk sâm yen too saŋgorâwe. ¹⁷ Petero sot Yohane zet bitzikiŋâ kâukziŋan pâitâ zen Tirik Kaapum sot urâwe.

Simoŋ Tirik Kaapum sâŋgân mimbam sâip.

¹⁸ Aposolo zagât zet bitzikiŋâ a ambân kâukziŋan pâitâ Tirik Kaapum sot utne Simoŋâ ekŋâ kât mem itâ sâm dâzâkoip, ¹⁹ “Zet imbaŋâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a kâukziŋan pa Tirik Kaapum mimbi.”

²⁰ Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Ga Anutoŋâ imbânâ yen ziŋgâziŋgân zo kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ ârândân sim kârâbân gei tâmbetagobobot. ²¹ Anutoŋâ um sarâgâ eksapkât zirânâ gâgât ŋiŋi mân uap. ²² Gâ nâŋgânâŋgâgâ bâliŋâ zo birâm umgâ melân ninâu

sâban. Kembuñâ tosagâ birâbapkât ninâu sâban.
²³ Gâ bâliñanğât kâlakñâ umgan piksâm ziap.
 Bâliñandâ saagigap.”

²⁴ Sâi Simonâ itâ sâip, “Zikñak nâgât opñâ Kembugâren ninâu sâitâ den sat, zo bonñâ mân muyagenibap.” ²⁵ Petero sot Yohane zet Kembugât den dâzângom nanğâm Yerusalem kamânân âiram âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânñâ kamânñâ den sinji âlip dâzângom âiwet.

Piliponâ Aperika a ñai sinji âlip sâm dukuip.

²⁶ Kembugât sumbem a ñainâ Pilipogâren muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi.” (Mâtâp zo hân a mân ândiândinjan ziap.) ²⁷⁻²⁸ Yatâ sâm dukui Piliponâ zaatñâ arip. Mâtâbân âi a ñai egip. Aitiopai hânân ambân kutâ ñai ândeip, kutñâ Kandake, zâkkât a sâtñâ ñai. Zâk kât sikum galem a. Zâkñâ Anutu mâtâsibam Yerusalem kamânân âimñâ puriksâm gâip. Zâk a lalañâ kwâkñan tap ari egip. Egi âim tap Propete Yesaiagât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip. ²⁹ Yatâ oi Kaapumñâ Pilipo itâ sâm dukuip “Gâ zâkkâren âinan.” ³⁰ Sâi Piliponâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtñâ zâk Propete Yesaiagât den sâlâpkoi nanğâm itâ sâm mâsikip, “Den sâlâpkuat, zorat topñâ nanğat?”

³¹ Sâi zâkñâ sâip, “Ñai mân dâtnone ninak dap yatâ nanğâbat?” Yatâ sâmñâ sâi Piliponâ zâi zâk sot tâip. ³² Den sâlâpkoi, zo itâ,
 “Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Anâ râma gwamñâ gâsum sâmot mânânğâri diñ buñ tâpmap, zo yatâ diñ buñ oip. ³³ Zâkkât

nângâne giginâ oi den nebân pamnâ den sâknanâk sâwe. Hânân ândiândinâ bun oip. Oi kiurâpnâ dap yatâ sâlâpzângom nanngâbe.”

³⁴ Oi a sâtnâ zâk Pilipo itâ sâm mâsikip, “Gâ sâna nângâbâ. Propete zâk nâigât yatâ sap? Ziknangât sap mo a nâigât sap?”

³⁵ Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ top-kwapnâ Yesugât den sinji âlip sâm dukui. ³⁶ Yatâ op âim tooyân takâwet. Oi a sâtnandâ itâ sâip, “Too ziap. Zi âlip sa sanjonniban?”

³⁷ Sâi Piliponâ sâip, “Gâ den san, zo nângâna bon oi âlip sanjongibat.” Sâi den itâ mâburem dukui, “Itâ nângan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nanjâ. Zâk nângâm pâlâtân kwâknangan.”

³⁸ Yatâ sâmnâ kore a dukui biosi saagi a sâtnâ sot Pilipo ârândân toin geiwet. Geim Piliponâ sanjonngip. ³⁹ Oi toin gâbâ kopgâtâ Kembangât Kaapumnâ Pilipo mem ari a sâtnâ zâk dum mân eknâ sâtâre op mâtâbân arip. ⁴⁰ Pilipo, zâknâ ko Asido kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânâ kamânâ den sinji âlip dâzângom Kaisarea kamânân arip.

9

Kembunâ Saulo muyagenngip.

(Apo 22:4-16; 26:9-18)

¹ Saulo zâk Kembangât a ambârâpnâ kâsa otzingâm zângobatkât umnâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ galem a patâgâren sâip. ² Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zenngât mâpâmâpâse namâ galem a, zenngât ekap kulemgum pindip. Pindi

âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesugât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuziŋgâm saaziŋgâmŋâ diiziŋgâm Yerusalem kamânân gâbam arip. ³ Zâk âimŋâ Damasiko kamân mâte oi sumbemân gâbâ âsakŋandâ gem gâm zâkkâren âsagem nanŋip. ⁴ Âsagei hânân gei kom den nâi itâ nânŋip, “Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?” ⁵ Sâi Sauloŋâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ nâi?” Sâi zâkŋâ sâip, “Gâ nom ândimat. Nâ Yesu. ⁶ Gâ zaat kamânân âina nep tuuban, zorat a nâiŋâ diŋâ dâgobap.”

⁷ Oi a zâk sot âiwe, zen dinziŋ buŋ oi kirâwe. Zen den zo ko nânŋâwe. Ka a ko mân igâwe. ⁸ Oi Saulo zâk zaatŋâ siŋâ ikpâ sâm egi nâttâtik oip. Yatâ oi bukurâpŋâ zen bikŋan gâsum Damasiko kamânân zâiwe. ⁹ Oi sirâm karâmbut umŋan siŋâ nâttâtik kâri tap too nalem mân neip.

Ananianâ Saulo too sanŋonŋanŋip.

¹⁰ Damasiko kamânân Yesugât kâmurân gok a nâi ândeip, kutŋâ Anania. Oi Kembuŋâ umanân muyagem konsâip, “Anania.” Sâi Ananianâ sâip, “Kembu, nâ zi.” ¹¹ Sâi Kembuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ kamân mâtâp kutŋâ târârak, zoren âim a nâi kutŋâ Yuda, zâkkât mirâŋan zâim zoren a nâi kutŋâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâm ziap. ¹² Oi uman nâi itâ eksap. A nâi kutŋâ Anania, zâkŋâ zâkkâren gamŋâ siŋâ ânânŋâtpapkât bikŋâ kâukŋan paap.”

¹³ Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. “Kembu, nâ a zorat a doŋbepŋâ sâne nânŋâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân doŋbep tâmbetzânŋoip. ¹⁴ Oi ziren yatigâk kutkâ

gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaningâbapkât tirik namâ galem a patânjâ ekap kulemgum pindâwe.”

15 Sâi Kembuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ lañ âi. A zo gâsum sâlâpkuan. Zâkñâ a kâmut nân nân sot a kutâziñâ sot Isirae a zengâren nâgât den sinji dâzângom ândibap. 16 Yatâ oi kutsinjinanğât opñâ sâknam nânğâbap, zorat tirâpkubat.”

17 Oi Anania zâk âim mirin zâim bikñâ Saulo kâukñan pamñâ sâip, “Saulo bukunâ, Kembu Yesuñâ mâtâbân muyagegigip, zâkñâ sângonnogi gaan. Gâ sinğâ ânânğâri Tirik Kaapumñâ umgan piksâbapkât sap.” 18 Yatâ sâi zorenâk sinjan gâbâ sâkñâ senânjâ yatâ gem gei sinjâ âlip egip. Yatâ okñanği zaari aritâ too sanğonñanğip. 19 Yatâ oi Saulonjâ nalem nemñâ kâtigeip.

Saulo zâk sinji âlip nep topkwâi kâsa okñanğawe.

20 Saulo zâk Yesugât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik nâi ândeip. 21 Oi narâk zoren Yuda zengât mâtâpâpâse namin zâim Yesugât sinji sâm muyagem itâ sâm dâzânğoi, “Yesu, zâk Anutugât nanñâ.” Yatâ sâm dâzânğoi nânğawe, zen aksik imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Yerusalem kamânân Yesugât kutñâ zo konsâne lañ kâri a zo tâmbetzânğom ândeip. Ziren yatigâk gam saam diizingâm tirik namâ galem a patâ zengâren âibapkât gâip. Zorân dap op purikgurik uap?”

22 Oi Saulo zâk kâtigem sâip. “Yesu, zâk a bâlijan gâbâ mâkâziñğâbapkât mârûm sâsân, Kristo.” Yatâ sâm zorat den topñâ sâm muyagem

dâzângoip. Oi Damasiko kâmânân Yuda a ândiwe, zen diñâ zo nângâm kwakmak urâwe.

²³ Yatâ oi ândimñâ Yuda a zen Saulo kunam sâm kâtân urâwe. ²⁴ Diñâ sâne Saulonâ den zo nângâm ândei Yuda a zen hilâm nâtik kamân mâtâp galem op kunam op ândiwe. ²⁵ Yatâ utne Yesugât kâmut ziñâ nâtigân Saulo mem âim kamângât pañ kâtikñâ saasaanâ, zoren irin gem mem pane âkñan gem arip.

²⁶ Âimñâ Yerusalem kamânân takâmñâ Yesugât arâp zengâren târokwâpatkât sâi zen zâkkât kenğât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat nângâne bon mân oip. ²⁷ Oi Banabanâ Paulo buku okñangâm Aposolo zengâren diim arip. Zengâren âimñâ Kembuñâ Saulo mâtâbân muyagenangâm den dukuip sot Damasiko kamânân Saulonâ Yesugât den sinji sâm muyageip, zorat den sinji sâm dâzângoip. ²⁸ Zorat kwâkñan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip. ²⁹ Oi Saulo zâk Kembangât korân lân kâtigem a zen sot Yesugât topñâ sâm âraguwe. Oi Yuda a Grik den sâmarâwe, zen sot den âragum den sârek âraguwe. Oi a zo ziñâ kâsa okñangâm kunam urâwe. ³⁰ Oi Saulogât bukurâpñâ zen den zo nângâm diim Kâisarea kamânân âi pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbenan ândiwe.

³¹ Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaia hânân sot Samaria hânân ândiwe, zengâren lumbenâ zeip. Lumbenâ ândim, kâtigem ândim zâimñâ Kembu hurât kwâkñangâm uruñsâm ândiwe. Oi Tirik Kaapumñâ mam otziñgi kâmut donbep urâwe.

Peteronâ a nâi kubigip.

³² Petero zâk kamânñâ kamânñâ âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân ândiwe, zenğâren takip. ³³ Zoren a nâi egip, kutñâ Ainea. A zo kin bik mumunâ oi zem ândei kendon patâ nâmburân karâmbut oip. ³⁴ Peteronâ itâ sâm dukuip, “Ainea, Yesu Kristonâ kubikgigap. Zaatñâ isengâ gikak kubik.” ³⁵ Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saron kamân mâirâp zo igâwe, zen umzin melân Kembangât a urâwe.

Peteronâ Tabita mângeip.

³⁶ Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân nâi ândeip, kutñâ Tabita. Grik denân ko kutñâ Doka sâmarâwe. Ambân zo a ambân betziñan mem kut nâi nâi âlipñâ op ândeip. ³⁷ Narâk zoren ambân zo mâsek opñâ moip. Moi ko kâmbarâñâ too sanjon mem mirâ umñâ nâin zâi pane zeip. ³⁸ Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa kamânân ândiwe, zen den sinji nânğâm a zagât sângonzâkone Peterogâren âi itâ sâm dukuwet, “Gâ diigigitâ nenğât kamânân kek âinâ.”

³⁹ Sâitâ Peteronâ zen sot ârândân âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ kâmbarâñ zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haangum isem tap Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot gârim zingip, zo Petero tirâpkuwe. ⁴⁰ Peteronâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu sâm nanğâm kâmbarâñ mâte okñangâm itâ sâip. “Tabita, gâ zaat.” Sâi sinj kârum Petero ekñâ zaat tâip. ⁴¹ Peteronâ bikñan gâsui zaat kirip. Zaat

kiri Peteronâ sâi ambân malâ sot Yesugât kâmut zen ga igâwe. ⁴² Oi zorat sinji Yope kamânân lanj kârâm ari donjbeņâ Kembangât a ambân urâwe. ⁴³ Oi Petero zâk a nâi kutņâ Simon, zâk bâu sâkziņ lâkum tuumap, zâkkât mirin tâtat mâme op ândeip.

10

Sumbem a nâiņâ Konelio muyageņgip.

¹ Kaisarea kamânân Roma kâwali a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo zengât kutziņâ Italia sâmarâwe. A nâi kutņâ Konelio, zâkņâ kâwali a kâmut zo zengât a sâtņâ ândeip. ² Zâk sot a ambârâņâ, zen Anutu hurât kwâkņangâm mâpâseņgâm ândiwe. Zâkņâ a ambân kanpitâ kât nalem ziņgâmâip sot Anutugâren ninâu sâm ândeip.

³ Konelio zâk yatâ opņâ sirâm nâin mirâ oi uman nâi itâ egip. Anutugât sumbem a nâiņâ zâkkâren gam itâ sâm dukui, “Kone-lio.” ⁴ Konsâi tâpâk ekņâ keņgâtņangât op sâip, “Kembu, dapkât sat?” Sâi ko sâip, “Ninâugâ sot orot mâmegâ Anutuņâ egi âlip oip. ⁵ Zorat Yope kamânân kore a sâņgonzâņgona âi a nâi kutņâ Simon, kutņâ nâi Petero, zâk diim gabi. ⁶ Zâk sot tâip zo bâu sâkziņ lâkum tuumap, kutņâ Simon. Zâkkât mirâ saru sâtņan taap. Oi Petero zâk zorenâk ândiap.”

⁷ Sumbem aņâ den yatâ dukum ari zorenâk kore a zagât sot kâwali a nâi sâņgonzâņgoip. Kâwali a zo Anutu mâpâsemâip. ⁸ Den sinji zo dâzâņgomņâ Yope kamânân sâņgonzâņgoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

⁹ A zen âim mâtâbân ziwe. Hañsâi zaat kamân goot goot utne mirâ bâkñan oi Peteronâ ninâu sâbam mirin zariþ. ¹⁰ Zâi ninâu sâmñâ tepñanğât oi nalem une sei zâk uman zem, uman ñâi itâ egip. ¹¹ Sumbem mâtâp pâronsâi sumbemân gâbâ isen patâ ñâi muruk toren toren kimembut zoren saam pane geip. ¹² Umñan zuu, mulum mot, nii top top sot kut ñâi ñâi ziwe. ¹³ Oi den ñâi itâ Peterogâren geip, “Petero, gâ kom gaam ne.” ¹⁴ Yatâ sâi Peteronâ sâip, “Kembu, nâ mân upat. Nii zuu bâliñâ mo mân niniñâ, zo mân neman.” ¹⁵ Sâi ko den dum âsageip, “Anutuñâ kut ñâi ñâi âlipñâ sâm paap, zo bâliñâ mân sâban.” ¹⁶ Kut ñâi zo sâp karâmbut muyagei dum buranğoot sâmbune sumbemân zariþ.

¹⁷ Oi Petero uman egip, zorat nângâm kwâkâm tâi Konelio arâp zen gamñâ Simonğât mirâñâ kârûm âim muyagem mirâ sombemân kirâwe. ¹⁸ Kinñâ mâsikâm sâwe, “Simon, kutñâ ñâi Petero, zâk mirâ ziren tap?” ¹⁹ Yatâ sâne Petero zâk uman egip, zorat nângâm kwâkâm tâi Kaapumñâ itâ sâm dukuiþ, “A karâmbut gamñâ gâ kârugige, gât ko gâ geimñâ zen sot âibam keñğât mân upan. ²⁰ A zo nânâ sânğonzângua ge.”

²¹ Oi Peteronâ den zo nângâmñâ zengâren geimñâ sâip, “Wangât nâgâren ge?” ²² Sâi a ziñâ dukuwe, “Kâwali galem a patâ Konelio, zâk Anutu hurat kwap târârak ândimap. Yuda a zen zâkkât nângâne a âlipñâ opmap. Sumbem kore a ñâiñâ zâkkâren âsagem gâ mirâñan diigim arindâ diñğâ nângâbapkât sâip,” ²³ Yatâ sâne Peteronâ nângâm

sâi mirin zâine nalem zingip. Haņsâi zâk sot Yope kamânân gokņâ a nâmbutņâ zen sot âiwe.

Peteroņâ Koneliogât mirin zâim den sâm dâzângoip.

²⁴ Zen mâtâbân âi zem Kaisarea kamânân takâwe. Konelio, zâk a ambârâpņâ sot bukurâpņâ minduzingip mambâtzingâm tatne gawe. ²⁵ Gamņâ Petero zâkkât mirin zari Konelio zâk kiņ topņan gei zem mâpâseip. ²⁶ Zei Peteroņâ mem zaatņâ itâ sâm dukuip, “Zaat. Nâ a, gâ yatâ.” ²⁷ Yatâ sâm mirâ umņan âim a ambân kâmut patâ muyagezingâm itâ sâm dâzângoip, ²⁸ “Zen Yuda a neņgât topniņâ nâņgâme. Nen a kamân nâin gokņâ zen sot buku opņâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den nâiņâ mâtâp zo dooņgoi ziap. Nâ ko Anutuņâ zingiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutuņâ umanân nii zuu bâliņâ sot mân niniņâ buranņoot saam pâi gei tirâpnogip. ²⁹ Zorat a ziņâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat sâne nâņgânâ.”

³⁰ Yatâ sâi Konelionâ itâ sâm dukuip, “Sirâm kimembut ombenân mirâ oi nâ mirin tap ninâu sâm ta a nâi hâmbânâ âsakņâņoot nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogip, ³¹ ‘Konelio, Anutuņâ ninâugâ sot orot mâmegâ nâņgi âlip uap. ³² Zorat gâ Yope kamânân a sâņgonzâņgona âi Simoņ, kutņâ nâi Petero, zâk diim gabi. A nâi bâu sâkziņ lâkum tuumap, kutņâ Simoņ, zâkkât mirin tâtat mâme uap. Mirâņâ saru sâtņan taap.’ ³³ Oi nâ zorat a sâņgonzâņgua gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât umnâ âlip uap. Oi Anutuņâ den

dâgogip, zo sâna nângânatkât Anutugât mâtenan mindum ten.”

Peteronâ Konelio sot arâpnâ sinji âlip sâm dâzânngoip.

³⁴ Petero zâk topkwapnâ itâ sâm dâzânngoip, “Itârân nâ itâ ek nângan. Anutu zâk a kâmut nâi buku otzingâm a kâmut nâin kândâtzângom mân opmap. ³⁵ A kâmutnâ kâmutnâ zengâren gâbâ nâmbutnandâ hurâtkwapnâ târârak ândine, zengât nângi âlip opmap.

³⁶ Anutu zâk Isirae a den niņgip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a nenġat Kambu. Anutuņâ zâk sângongoi gem lumbenġat den dâtnânngoip, zo nânġe. ³⁷ Yohane zâk too sanġonziņġâbapkât den dâzânngoip, narâk zoren Yesugât den sinji âlip zo Galilaia hânân topkwâi Yudaia hânân arip. ³⁸ Oi Yesu, Nasarete kamânân goknâ zo ko Anutuņâ imbanâ sot Tirik Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatziņgip. Oi a ambân Satanġâ saaziņgip, zo aksik olanziņgip. Anutuņâ tâņgoi nep zo tuugip. ³⁹ Oi Yuda a nenġat hânân sot Yerusalem kamânân kut nâi nâi tuum arip, zo ek nânġâwen. Oi a sâtnâ ziņ ġâsum poru nagân kune moip. ⁴⁰⁻⁴¹ Mom zei sirâm karâmbut oi Anutuņâ kwagân ġâbâ mânġeip. Mânġei nenġâren âsageniņgip. Zorat mârumņan Anutu zâk sinji kwatniņgip. A nâmbutnâ zengâren mân âsagei ġġâwe. Zâk mumuņan ġâbâ âsagei nalem sot too ârândân niwen.

⁴² Oi Anutuņâ Yesu a mumuņâ sot gwâlâ nenġat den sâm kwâkâkwâkân a kwânânngoip. Oi nen den zo a ambân dâzânġonatkât nep diņ sâm

ningip. ⁴³ Oi a zinj nângâm pâlâtân kwâkņangâbi zo, zengât tosa gulipkubap. Den zo Propete zinj sapsum nanğawe.”

Tirik Kaapumņâ a hân nâin gokņâ zengâren geip.

⁴⁴ Petero zâk den yatâ sâm kiri nângâm tarâwe aksik zengâren Tirik Kaapum gem gâip. ⁴⁵ Oi Yuda a Yesugât kâmurân gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutuņâ a hân nâin gokņâ Tirik Kaapum zinjip, zo eknâ imbanâzinj buņ oip. ⁴⁶ A hân nâin gokņâ, zen den gându uņakņâ sâm Anutu sâm âlip kwâkņangawe. ⁴⁷ Oi Peteroņâ itâ sâip, “Nen Tirik Kaapum sot urâwen, yatigâk Tirik Kaapum âsagezinjap. Zorat too sanğonsanğon zo a zinj anğân kârâne mân dâp upap.” ⁴⁸ Yatâ sâi zinjâ Yesu Kristogât korân sâm too sanğonzinjawe. Too sanğonzinjâne Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

11

Yesusalem kamânân Peteroņâ den sinji sâm dâzângoip.

¹ Aposolo nâmbutņâ sot Yesugât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen kamân nâin gokņandâ Anutugât den nângâm luwe, zorat sinji nângawe. ² Oi Petero zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a nâmbutņâ Mosegât gurumin den zorik zimbapkât kâtigiwe, a zo zinjâ Petero oip, zorat nângâne mân dâp oip. ³ Oi Petero itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Mosegât gurumin den kom a mân kwabâ kwârangawe, zen sot den op nalem nein?”

4 Oi Peteronâ kut nâi nâi âsageip, zorat topņan gâbâ itâ sâm dâzâņgom nanņip, ⁵ “Nâ Yope kamânân ninâu sâm ândim uman itâ egâwan. Isen patâ nâi muruk toren toren kimembut saam sumbemân gâbâ pane gem umnâ topņan zeip. ⁶ Gem gâi umņan itâ egâwan. Zuu top top, kamâņgât sot ulin, mulum mot sot nii umņan ziwe. ⁷ Oi nâgâren den nâi itâ gâip, ‘Petero, gâ zaat kom gaam ne.’ ⁸ Oi nâņâ sâwan, ‘Kembu, yatâ buņâ. Zuu bâliņâ mo mân niniņâ mân nemân.’ ⁹ Yatâ sa sumbemân gâbâ den zagâtnâ itâ muyageip, ‘Anutuņâ kut nâi nâi zo âlipņâ sap, zo gâņâ ekņâ bâliņâ mân sâban.’ ¹⁰ Yatâ muyagei sâp karâmbut oi isenņoot sumbemân zarip. ¹¹ Kut nâi nâi zo zari Kaisarea kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut zo patâziņâ zâk sâņgonzâņgoi gawe. ¹² Gane Kaapumņâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam keņgât mân upan.’

Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Âi takâm kâwali a sâtnâ, zâkkât mirin zâiwen. ¹³ Zarindâ den sinņi itâ sâm dâtnâņgoip, ‘Nâgât mirin sumbem a nâiņâ muyagem kin itâ sâm dâtnogip, “Gâ Yope kamânân kore a sâņgonzâņgona âi Simoņ, kutņâ nâi Petero diim gabi. ¹⁴ Zâkņâ gamņâ gâ sot a ambârâpkâ, zen Kembugât sinņi upigât den dâzâņgobap.” ’ ¹⁵ Oi nâ sinņi âlipņâ dâzâņgua mârum Tirik Kaapum neņgâren geip, zo yatik zeņgâren geip. ¹⁶ Oi nâ zo ekņâ Yesuņâ den dâtnâņgoip, zo nâņgâwan. Den zo itâ, ‘Yohaneņâ too saņgonziņgip. Nâņâ ko Tirik

Kaapum sanjonziŋgâbat.’ ¹⁷ Oi nen Kembuniŋâ Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtân kwâindâ Kaapumŋâ niŋgip, zo yatik zen utne ziŋgip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu kwâkâŋgâbam?”

¹⁸ Yatâ sâm dâzânŋoi nâŋgâmŋâ umziŋ diim gei Anutu sâm âlip kwâkâŋgâm itâ sâwe, “Opoŋ, Anutuŋâ a kamân ŋâin gok umziŋ melâŋi ândiândiŋ kâtikkât siŋgi upigât kwatziŋgip.”

Den siŋgi âlip Antiokia kamânân arip.

¹⁹ Setepano komŋâ Yesugât kâmut zânŋonetâ siŋsururuŋ op kamân toren toren âiwe. Nâmbutŋandâ Poinike, Kapiro sot Antiokia kamânân âiwe. Âi ândim kamân zoren Yuda a ândiwe, zorik siŋgi âlip dâzânŋom ândiwe. ²⁰ Oi Kapiro sot Kirene kamânân gok ândiwe, zen Antiokia kamânân âimŋâ hân ŋâin gok Kembu Yesugât den siŋgi dâzânŋowe. ²¹ Oi Kembuŋâ imbanâ ziŋgi a ambân donbep patâ zen den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm umziŋ melâŋ Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkâŋgâwe.

²² Zorat den siŋgi Yerusalem kamânân ari Yesugât kâmut zen Banaba sâŋgongune Antiokia kamânân arip. ²³ Âi takâmŋâ Kembuŋâ kubikziŋgip, zo ekŋâ umŋâ âlip oip. Oi Kembugâren pâlâtân op kâtigem kinbigât den dâzânŋoip. ²⁴ Banaba zâk a âlipŋâ sot nâŋgâm pâlâtânoot. Tirik Kaapumŋâ umŋan piksâm zeip. Oi kamân zoren a ambân donbep zen Kembugât a urâwe.

²⁵ Oi Banaba zâk Saulo muyagibam Taso kamânân arip. ²⁶ Âi muyagem diigi Antiokia kamânân âiwet. Zoren kendon patâ ŋâigât

umñan zoren Yesugât kâmut zengât mindumin-
duyân a donbep Yesugât den sinji dâzângom
ândiwet. Antiokia kamânân Yesugât kâmut a zo
zengât kutziñâ Kristo a sâmbuyagiwe.

Kât pane arip.

²⁷ Narâk zoren Propete nâmbutñâ zen
Yerusalem kamânân gâbâ Antiokia kamânân
âiwe. ²⁸ Oi zengâren gâbâ a ñai kutñâ Agabo. Zâk
Kaapumñâ okñangi hân dâp pu patâ muyagibap,
zorot den kânñan sâip. (Roma zengât a kutâ
Klaudio ândei pu zo âsageip.) ²⁹ Oi Yesugât kâmut
zen den so nângâm kât zemziñgip dâp mindumñâ
Yudaia hânân bukurâpziñ ândiwe, zengâren pane
âibapkât sâwe. ³⁰ Oi kât muyagiwe, zo Banaba
sot Saulo zikâne mem Yerusalem kamânân âi
Yesugât kâmut, zengât galem a ziñgawet.

12

Herodenâ Yakobo kom Petero tâk namin pâip.

¹ Narâk zoren a kutâ Herodenâ Yesugât kâmut
a nâmbut zângom tâk namin zâmbarip. ² Oi zâkñâ
sâi arâpñâ Yohanegât âtânâ Yakobo gâsum sâunñâ
kârâne moip. ³⁻⁴ Yatâ oi Yuda a zen ekñâ umziñ
âlip oi Herodenâ zo ekñâ sâi arâpñâ zen Petero
gâsune Yuda zengât kendon ñai kutñâ Pasowa
mâte oi tâk namin pane kâwali a kiin nâmburân
kânok, zen galem upigât sâmbuyagiñgip. Herodenâ
itâ nângip, “Pasowa kendon âki Petero diim ga
a mâteziñan sa kumbi.” ⁵ Oi Petero zâk tâk
namin tâi Yesugât kâmut zen âsâbân zâkkât op
Anutugâren ninâu sâmarâwe.

Sumbem a nãinã Petero muyagenangip.

⁶ Oi Herode zâk Petero mukan a ambân tirâpzângom kumbatkât sâip, nãtik zoren kãwali a zagât ziknã Petero tâk kãtiknã zagât saam galem op mem ziwet. Oi kãwali a nãmbutnã, zen namã mãtãbã galem kirãwe. ⁷ Oi Kembangãt sumbem a nãi namã kãligen muyagem kiri ãsaknãndã namã umnã ãsagei sumbem anã Petero gãngemunnã gãsum mãngimnã sãip, “Kek zaat.” Sãi tâk kãtik Petero biknã tãip, zo siksãm geip. ⁸ Oi sumbem anã itã sãm dukuip, “Inzutkã lapnã kipãkegã mem pãna giarik.” Yatã oi sumbem anã du zagãtnã sãm dukuip, “Hãmbãgã pãna giari molini.” ⁹ Sãi Peteronã molim ãimnã itã nãngip, “Zi uman eksan.” Sumbem anã oip, zo nãngi yennã oip. ¹⁰ Oi zet mãtãp zagãt walãm mãtãp patin takitã hãngi zo ziknãk mem pam kirip. Oi geim mãtãbãn mãik nãi ãimnã sumbem a zorãn pamnã buj op arip.

¹¹ Oi Petero zãk nãngãnãngãnã pãronãitã itã sãip, “Zi nãngan. Kembu zãk sumbem a sãngongoi Herode sot Yuda a, zengãt bitzinã gãbã mãkãnigãp.” ¹² Yatã nãngãm ãim Yohane Mareko, zãkkãt mamnã Maria, zãkkãt mirin takip. Zoren a ambân donbepnã mindum ninãu sãm tarãwe. ¹³ Oi Peteronã mirã hãngiyãn ãi kom kiri kore ambãn nãi kutnã Rode, zãk nãinã kwãp sãm nã gãip. ¹⁴ Gamnã Peterogãt dinj tobat nãngãm sãtãre op hãngi mãn mem pam ãburem mirã kãligen ãimnã Petero ga kinzap sãm dãzãngoip. ¹⁵ Yatã sãm dãzãngoi nãngãm sãwe, “Gã umgã gulip uap.” Zãknã ko kãtigem sãip, “Zãk perãknãk ga kinzap.” Sãi zen sãwe, “Zo zãkkãt

sumbem anandâ ga kinzap.”

¹⁶ Oi Petero zâk kom kiri mâtâp mem pam ziknâ eknâ imbanâziņ buņ oip. ¹⁷ Oi zen den birâbigât biknandâ dâp oi den birâne Kembuņâ tâk namin gâbâ olaņ diim gâip, zorat den siņgi dâzânġoip. Dâzânġomņâ sâip, “Yakobo sot buku nâmbut nâgât den siņgi dâzânġonek.” Ya sâm dâzânġomņâ zâmbam mulukņem nâin tik arip.

Anutuņâ Herode hâuņâ pindip.

¹⁸ Haņsâi kâwali a zen Petero kârumņâ dap op buņ uap sâmņâ kwagâwe. ¹⁹ Oi Herodeņâ kârum muyagibigât sâi kârumņâ mân muyagine kâwali a zen Petero galem urâwe, zo zânġone mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm Kaisarea kamânân âi ândeip.

²⁰ Herode zâk narâk zoren Tiro Sidon kamân zagât zenġât kâsa otziņġip. Oi kamân zorat mâirâpņâ zen mindum den sâm kubiknam Herodeġât a sâtnâ nâi kutņâ Bilasto den dukune buku otziņġip. Zen Herodeġât hânân nalemememarâwe, zo buņ opapkât lumenâ den dukuwe.

²¹ Oi Herode zâk den mâburem dâzânġobapkât narâk mâte oi Herode zâk hâmbâ neule âlipņâ pam a kutâġât tâtatņan tap a ambân den dâzânġoip. ²² Den dâzânġoi a aksik den kwamit patâ sâm itâ sâwe, “Den zo a den buņâ. A zo Kembu patâ.” ²³ Herode zâk den zo nânġâm mân kwâkâziņġipkât Kembuġât sumbem a nâinâ zorenâk koip. Oi nane ziņâ umņan bagim zine moip.

24 Anutugât denjâ ko lâmbatjâ laj kârâm sambâlem zeip.

25 Oi Banaba sot Saulo zet Yesugât kâmut Antiokia kamânân ândiwe, zinjâ nep dij sâm zikâwe, zo Yerusalem kamânân tuum nanjâm Antiokia kamânân âburiram Yohane Mareko diigitâ ârândâj âiwe.

13

Banaba sot Saulo, zet sinji âlip nebân âiwet.

1 Antiokia kamânân Yesugât kâmut, zenjâren Propete nâmbutjâ ândiwe. Kutziñâ itâ Banaba sot Simoñ (Zak a sumun konsâmarâwe.), Lukio Kirene kamânân gokjâ sot a nji kutjâ Man-aen. Zâk a kutâ Herode tâlañâ. Zet ârândâj ândim lâmbarâwet. Oi nji Saulo. 2 Oi sirâm njin zen mindum Anutu mîpâsinam nalem birâm mîpâsem ândine Tirik Kaapumjâ den itâ sâm dâzânjoip, “Zen Banaba sot Saulo nep dij sâm zikâwan, zo tuubabotkât sângonzâkonek.” 3 Sâi nalem birâm ninâu sâmjâ bitziñâ kâukzikjan pam sângonzâkone âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den sinji.

4 Tirik Kaapumjâ yatâ opjâ sângonzâkoi zet âi Seleukia kamân saru sâtnjan âi takâwet. Zo takâm wanjâyân zâim âi Kipiro hân saru tânâmjan âi takâwet. 5 Oi zoren kamân patâ kutjâ Salami, zoren âi takâm Yuda a zenjât mîpâmîpâse namin zâi Anutugât den sinji âlip sâm dâzânjowet. Yohane Mareko zâk zet sot âim betzikjan mem ândeip.

⁶ Oi hân torenge gâbâ gamnâ Papo kamânân takâwe. Zo gam Yuda a nâi, kware a sot propete sarânâ ândeip, kutnâ Bara-Yesu, zâk muyagiwe.

⁷ A zâk galem a nâi kutnâ Seregio Paulo zâk sot pâlâtân op ândeip. Oi Seregio Paulo zâk a nângânângânoot. Zâk Anutugât den nângâbapkât Paulo sot Banaba diiziki mirânjan zâiwet. ⁸ Diiziki kware a Elima (Kot zo kware a zorat sâmarâwe.), zâknâ Saulo sot Banaba kâsa oztikip. Galem a zâk sinji âlipnâ mân nângâbapkât sâip.

⁹ Yatâ oi Saulo, kutnâ nâi Paulo sâmarâwe, zâkkât umnjan Tirik Kaapum piksâi Elima itâ sâm dukui, ¹⁰ “Satangât nannâ, gâ. Gâ kut nâi nâi târârak, zorat kâsanâ. Umgan sarâ sot bâlinâ piksâm ziap. Gâ Anutugât mâtâp târârak zo doongumat. Zo narâk ikâ zoren birâban? ¹¹ Zorat Kembu imbanângânât kulem ikpan. Gâ sinjâ nâtâtik kâri narâk ziren âsaknâ mân ek ândiban.” Yatâ sâi zorenâk sinjâ nâtâtik kâri gâsum birâbirâ op a nâi biknjan gâsum diibapkât sâip. ¹² Âsagei galem a zo eknâ Kembangât sinji âlip, zorat nângi imbanâ oi nângâm pâlâtân kwâip.

Paulonâ Antiokia kamân nâin, zoren âim sinji âlip sâm dâzangoip.

¹³ Paulo sot arâpnâ zen Papo kamân birâm wangâyân zâimnâ âim Pampilia hânân, Perege kamânân takâwe. Zoren Yohane Mareko zâpam Yerusalem kamânân âbureip. ¹⁴ Oi zen ko Perege kamânân gâbâ âimnâ Pisidia hânân Antiokia kamân nâin, zo takâwe. Zoren ândim Yuda zengât kendon oi mâpâmâpâse namin zâi tarâwe. ¹⁵ Oi mâpâmâpâse namâ galem a zen gurumin den

sot Propete a zengât ekabân den sâlâpkumñâ itâ dâzângowe, “A bukuzatniñâ zekâren den ñâi ziap oi ko sâitâ nângânâ.”

¹⁶ Sâne Paulo zâk zaatñâ hirinjsâbigât bikñandâ dâp opñâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a sot a nâmbutñâ Anutu mâpâsime, zen aksik den dâzângua nângânek. ¹⁷ Isirae nengât Anutu, zâk sâkurâpniñâ gâsum sâlâpzângone Aigitâ hânân âi ândim kâmut patâ urâwe. Anutugât imbarñandâ zobâ diizingâm gâip. ¹⁸ Oi zen hân a mân ândiândiñan diizingâm ândei kendon patâ 40 âkip. Narâk zoren zâkkât den kwâkâne mân birâzingâmâip. ¹⁹ Oi Kanaan hânân a kâmut nâmburân zagât zângomñâ hân zo sâkurâpniñ zingî zen hân zo kâsâpkum mem ândiwe. ²⁰ Ândine kendon patâ 450 yatâ âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den kubikkubik a muyageziñgi ândine Propete Samue âsageip.

²¹ Narâk zoren a kutâgât sâne Anutuñâ Benyamin kiurâp zengâren gâbâ Kisi nanñâ Saulu zingip. Zâkñâ a kutâ op galem zângoi kendon patâ 40 yatâ ândiwe. ²² Oi Anutuñâ zâk kâbakñei zâkkât gebâkñan Dawidi a kutâ kwânângip. Oi zâkkât den itâ sâip, ‘Nâ Yesegât nanñâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a âlipñâ uap. Nep diñ sâm pindâbat, zo tuum nangâbap.’ ²³ Oi Dawidigât kiurâpñâ zengâren gâbâ Isirae a nengât kubikkubik a muyagibapkât sâip. Zo bon upapkât Anutuñâ sâi Yesu âsageip.

²⁴ Yesuñâ nep topkwap mân tuugi Yohanenñâ Isirae a ambân umziñ melânñe too sângonziñgâbapkât dâzângom ândei. Zo yatâ

a ambân kubikziŋqip. ²⁵ Oi Yohane zâk nep zo tuum nanġâm itâ sâip, ‘Nâgât itâ sâme. A gâbapkât sâme, zo nâ. Nâ a zo bunâ. Ziknâ bet gam taap. Zâk patâ oi nânâ zâkkât irâ sikum goribat zo ko mân dâp upap.’

²⁶ A bukurâpnâ, Abaramgât kiurâp zen sot a nâmbutnâ Anutu mâpâsime, nânâ den sa nânġânek. Kubikubik den zi neŋgât op geip, ziap. ²⁷ Yerusalem mâirâp sot a sâtñâ ziñâ Yesu ekñâ topñâ mân nânġâm mumbapkât sâwe. Zen yatâ utnetâ Propete a zeŋgât den kânñan sâsân kendon dâp sâlâpkume, den zo kâtigeip. ²⁸ Zen Yesu tosaŋaŋgât kârum mân muyagem laŋ sâne Pilatoñâ koi moip. ²⁹ Oi Kembangât ekabân den zeip, zo op nanġâm poru nagân gâbâ mâkâm kât mâtâpñan âi parâwe. ³⁰ Ka Anutuñâ mumuñan gâbâ mânġei zaarip. ³¹ Oi zâk sot Galilaia hânân gâbâ Yerusalem kamânân ârândân âiwe, zeŋgâren sirâm nâmbutñan muyageziŋgâm ândeip. Muyagei igâwe, zen ko zâkkât siŋgi sâsân a opñâ a ambân dâzânġom ândie.

³² Nen umâlep den dâzânġonam gen. Anutuñâ sâkurâpniñâ kut nâi nâi siŋgi dâzânġoip, zorat bonñâ âsagiap. ³³ Anutuñâ Yesu mânġei neŋgâren bonñâ muyagiap. Zorat umâlep den dâzânġonam gen. Psalm daŋgon zagât, zoren den itâ kulemguwe,

‘Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpgogan.’

³⁴ Yesu mumuñan gâbâ mânġei zaarip. Oi Yesu zâk mân mom alâgibap, zorat Anutuñâ den itâ sâip,

‘Nâ Dawidigât sinji sâwan, zorat bonnâ zinzin kâtik, zo zingâbat.’

³⁵ Oi Psalm ekabân den nâi itâ ziap, ‘Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.’

³⁶ Dawidigât nângâme. Zâk Anutuñâ nep dinj sâm pindip, zo arâp zengâren tuum âim moip. Moi sâkurâp zengât kwagân hângune alâgeip.

³⁷ Ka Dawidigât kiunñâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaarip.” ³⁸ Yatâ sâmñâ Paulonâ itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, dâzângua nângânek. Bâliñâ guligulipkuñ, zo a zorân muyageipkât zorat den mâte otzingap.

³⁹ Mosegât gurumin den, zo bâliñâziñ gulipkubam oseip. Yesugâren nângâm pâlâtân kwatne bâliñâziñâ zo gulipkubap. ⁴⁰ Propete zengâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzânguan,

⁴¹ ‘A zen den nângâm kwâkâkwâkânâ zengâren nep top nâi tuubat. Ziñâ zorat nângâne bon buñ upap. Zen kut nâi zo ekñâ kwakñâ mumbi.’ ”

⁴² Oi Pâulo sot Banaba zet mâpâmâpâse namin gâbâ geitâ kendon nâin yatik dâzângobabotkât sâwe. ⁴³ Oi minduminduyân gâbâ gem

Yuda a donbep sot kamân nâin gâbâ Anutu mâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo sot Banaba zet zen Anutugât lumbenân ândibigât dâzângowet.

⁴⁴ Bet kendon nâin mâte oi kamân zorat mâirâp a topñâ topñâ zen aksik minduyangâm Anutugât den nângânam gawe. ⁴⁵ Mindum gane Yuda a ziñâ zingitñâ nângâm bâliñ kwatziñgâm Paulogât den mem gei kwarâwe. Oi sâm bâliñ kwâkñangâwe.

Paulonjâ Yuda a kândâtzângom hân nâin goknâ sinji âlip dâzângoip.

⁴⁶ Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den kenġât bunâ itâ sâm dâzângowet, “Yuda a zen Anutugât den kândom dâzângonatkat sâsânġ. Ka Yuda a zen kândâtkomnâ ândiândigât sinji mân utnatkât se, ġât ko zâmbamġâ hân nâin gok zen sinji âlip dâzângonat. ⁴⁷ Kembu zâk zorat itâ sâm dâtġânġoip, ‘Zen hân toren toren a zengât âsakġâ zâambarâwan. Oi a zen Anutugât mâtâp ekġâ zoren âi ândibi.’” ⁴⁸ Yatâ sâitâ hân nâin goknâ zen den zo nâġġâm umziġ âlip oi Kembugât den sâm bâbâlaġ kwârâwe. Oi ândiândi kâtikkât sinji urâwe, zen den zo nâġġâne bon oip. ⁴⁹ Oi hân zoren Kembugât den laġ kârâm arip.

⁵⁰ Yuda a ziġâ kamân zorat a sâtġâ sot ambân sikumziġoot zen Anutu mâpâsemarâwe, zo den dâzângone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa otzikâm molizikâne âiwet. ⁵¹ Âiram kinzikġan ġwapġwap tuugitâ ġei kândâtzângom Ikonioġ kamânân âiwet. ⁵² Aritâ Yesugât kâmut kamân birâwet, zo zen umziġan Tirik Kaapum piksâm zei sâtâre kwâkġan ândiwe.

14

Ikonioġ kamânân den sinji âlip sâwet.

¹ Oi Ikonioġ kamânân takâm yatigâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâimġâ sinji âlipġâ imbanġâġoot sâm dâzângowet. Dâzângoitâ Yuda a sot hân nâin gok doġbepġâ Yesugât kâmut urâwe.

² Yuda a nâmbutġâ zen ko sinji âlip zo kândâtkom a hân nâin goknâ den dâzângonetâ

Kristogât kâmut kâsa otziŋgâwe. ³ Zet zoren narâk kêrep ândim Kembangâren nângâm pâlatân kwap siŋgi âlip keŋgât buŋ sâm ândiwet. Kembangâ imbanâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet. ⁴ Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutnâ zen Yuda zeŋgât a utne nâmbutnâ zen Aposolo zekât a urâwe. ⁵ Oi Yuda a sot hân nâin goknâ zen Aposolo kâtnâ zâkonat sâm mindum gawe. ⁶⁻⁷ Gâne nângâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âi den siŋgi âlip dâzângom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsawe.

⁸ Listera kamânân a nâi tâip. Zâk kiŋ toren toren mom zeip. Zâk mam kâmbonjan gâbâ zo yatâ muyagem mân lân âim gâmâip. ⁹ Zâk zo zem tâi Paulonâ den siŋgi âlip sâi ek tâi Paulonâ eknâ itâ nângip, “A zo sâknâ âlip upapkât nângâm pâlatân âlip zemnângap.” ¹⁰ Yatâ nângâm den kâtik itâ sâm dukuip, “Gâ kiŋgandâ lân zaat kin.” Sâi a zo pirindiŋ zaat âim gâip.

¹¹ Oi a kâmut patâ zen Paulonâ sen mârât kulem tuugip, zo eknâ Likaonia denân itâ sâwe, “Bem zagât zet a osetniŋan ga ândiabot.” ¹² Oi Banaba zâk bem nâi kutnâ Dia, zâkkât kutnâ pindâwe. Oi Paulo zâk den sâsâŋ a oipkât bem nâigât kutnâ Hemesi pindâwe. ¹³ Kamân zoren Diagât namâ nâi kirip. Namâ zorat galem anâ, zâknâ sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a ziŋâ aksik a zagât, zekât siŋgi makau kom unam urâwe.

¹⁴ Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet zo nângâm pârâkpmam hâmbâzik mem giñbololoñ mem a os-etziñan âim den kwamit patâ itâ sâwet, ¹⁵ “O a ambân, zen dap ue? Net a yennâ, zen yatâ. Net den siñgi âlipñâ dâzâñgoram get. Zen Bem lopio sot kut ñâi ñâi bon buñ zo kândâtzâñgom Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât den nângâbigât sâmet. Zâkñâ hân sot sumbem sot saru sot kut ñâi ñâi top topñâ muyageziñgip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nângâziñgi umziñangât ândiândi mâtâp muyagem ândiwe. Oi ziñgit mân kubikziñgip. Topñâ nângâbigât buku otziñgâm sâi map sot maanâ sambe muyageziñgi nem seronkwap ândiwe.”

¹⁸ A zagât zo den zo yatâ sâmñâ kwâkâziñgâm den imbanâ sâitâ zekât siñgi nalem unat sâm urâwe, zo birâwe.

Paulo kâtnâ kuwe.

¹⁹ Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonion kamânân gâbâ Yuda a nâmbutñâ, zen gam Listera kamân mâirâp zen sot den sâm saam Paulo kâtnâ kuwe. Kune mom zeï muap sâm diim kamân ginñan gei parâwe. ²⁰ Oi zoren zeï Yesugât kâmut zen gam haangum kine Paulonâ zaat kamânân arip.

Hañsâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwet. ²¹ Oi kamân zoren den siñgi âlip sâitâ a ambân donbep patâ zen nângâm Yesugât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwet, zorik puriksâm Listera, Ikonion sot Antiokia kamânân âburem gawet. ²² Antiokia kamânân gamñâ Yesugât

kâmut nânġâm kâtigibigât den dâzâġgomġâ itâ sâwet, “Nen sâknam kwâkġan ândim Anutu um topġan ândiândiġ, zoren takânat.” ²³ Oi Yesugât kâmut dâp galem a mem sâlâpzâġgom nalem birâmġâ zeġġât opġâ Kembangâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembangâren nânġâm pâlatânġ kwâkġanġawe. Oi Aposolo zet Kambu zâkkâren zâambarâwet.

²⁴ Oi Pisidia hân walâm âim Pampilia hânân takâwet. ²⁵ Zoren takâm Perege kamânân den siġi âlip dâzâġgomġâ Atalia kamânân gei-wet. ²⁶ Zoren gei waġġâyân zâim âim Antiokia kamânân âiwet. Kamân zoren mârumġan Yesugât kâmut zen Anutugât um lumbeġan zâpan nep diġ sâm zikâne nep topkwap tuum âiwet. ²⁷ Zoren takâmġâ a ambân minduziġġâm Anutuġâ galem oztikâm hân nâin gokġâ mâtâp mem ziġi nânġâm pâlatânġziġoot urâwe, zorat den ziġi sâm dâzâġgowet. ²⁸ Narâk kêrep zo Yesugât kâmut zen sot ândiwet.

15

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwet.

¹ Ândine Yudaia hânân gâbâ a nâmbutġâ Antiokia kamânân gam Yesugât kâmut itâ sâm dâzâġgom ândiwe, “Zen Moseġât gurumin den mân lum kwabâ mân kwaranġâbi zo ko Kembangât siġi mân upi.” ² Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba zen sot den kwâkâyânġawe. Yatâ op den itâ sâwe, “Paulo sot Banaba sot Yesugât kâmut zeġġâren gâbâ a nâmbutġâ ziġâ Aposolo

sot Yesugât kâmut zengât galem a Yerusalem kamânân ândiwe, zengâren den zo mem âibi.”

³ Yatâ sânetâ Yesugât kâmut zinjâ Paulo sot Banaba sot a nâmbut sângonzângone âiwe. Âimnâ Poinike sot Samaria hânân kamânñâ kamânñâ a hân nâin gokñâ zinj Anutugât a urâwe, zorat den sinji dâzângom âiwe. Dâzângone Yesugât kâmut zen nângâm umâlep patâ urâwe.

⁴ Yerusalem kamânân takâne Aposolo sot Yesugât kâmut sot zengât galem a, zen sâmbâtâre otzinjâwe. Anutuñâ tânzâkoi nep tuugitâ bon oip, zorat den sinji dâzângowe. ⁵ Den sinji zo dâzângone Yesugât kâmurân a nâmbutñâ Parisaio zengât kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân nâin gokñâ zen kwabâ kwarangâbi. Oi zen Mosegât gurumin den lubigât sâmbâtângobi. Zen zo yatâ mân utne Yesugât kâmurân ândine mân dâp upap.”

Peteronâ den sâmbâtângoi.

⁶ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât a sâtñâ, zen den zo sânam minduwe. ⁷ Mindumñâ den âragune ko Peteronâ zaatñâ itâ sâmbâtângoi, “A bukurâpnâ, a hân nâin gok sinji âlip dâzângowan, zo Anutuñâ mârurnan nâ gâsum sâlâpnogi dâzângua nângâm Yesugât kâmut urâwe, zo nânge. ⁸ Oi Anutu zâk a umzinj ekmap, zâkñâ Yuda nen Tirik Kaapum ninjip, yatikgâk a hân nâin gokñâ zinjigâwen. ⁹ Zen zâk nângâm pâlâtân kwatne umzinj sanjon kubik, nen otningip, zo yatik otzinjip. ¹⁰ Zen wangât Anutu walânam ue? Kut nâi nâi yâmbâtñâ zo nen sot sâkurâpninâ lum osiwen. Zo yatigâk hân nâin gok

Yesugât kâmut zengât kwâkziŋan pânat sâm se?
¹¹ Yatâ buŋâ. Nen itâ nângen. Yuda a sot hân nâin
 gokŋâ Kembu Yesu um lâklâkŋaŋgât op zâkkât
 siŋgi uen.”

¹² Yatâ sâi a kâmut mindum tarâwe, zen aksik
 den zo nângâm den buŋ tarâwe. Tatne Banaba sot
 Paulo zet Anutuŋâ nepzikiŋâ galem op hân nâin
 zengâren kulem top top tuugip, zorat den siŋgi
 otziŋgâwet.

Yakoboŋâ den sâm dâzâŋgoip.

¹³ Zet dâzâŋgom naŋgitâ Yakoboŋâ den itâ
 sâm dâzâŋgoip, “A bukurâp, den sa nângânek.

¹⁴ Mârumŋan Anutuŋâ hân nâin gok zengâren
 gâbâ kâmut nâi zâkkât siŋgi upigât diiziŋgip.
 Zorat siŋgi Simoŋâ sâi nângen. ¹⁵ Zorat Propete
 zengât ekabân Kembugât den nâi itâ ziap,

¹⁶ ‘Nâŋâ gâtâm âburem Dawidigât silep bâliap,
 zo kubikpat. ¹⁷ Siŋitiŋâ sândum kubik tu-
 ubat. Oi a ambân zen Kembu noonsâm
 kârunim mâte otnibi. Hân nâin gokŋâ zen
 nâgât siŋgi sâwan, zen yatik upi. ¹⁸ Kembu
 zâk den yatik sâip. Zo mârumŋan sâm
 muyageip.’

¹⁹ Oi zorat nâŋâ itâ san. Niŋâ hân nâin gokŋâ
 zen Anutugât a upi, zen kut nâi nâi yâmbâtŋâ
 mân ziŋgânat. ²⁰ Ka zen nalem bem mo lopi-
 ogât siŋgi kwatne zo mân nimbi. Ap ambin zet
 mân birâyanaŋgâbabot. Zuu bâu gilâm sot sunum
 gilâmŋoot zo mân nimbi. Kut nâi nâi zo birâbigât
 ekap kulemgum ziŋgânat. ²¹ Mosegât gurumin
 den zo mârumŋan gâbâ sâkurâpniŋandâ topkwap
 kamân dâp mâpâmâpâse namin sâlâpkum nângâm

ândimen sot zâkkât den zo kamân dâpniņ sâm gawen. Zorat nen gurumin den zorat mân sânat.”

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

²² Oi Aposolo sot a sâtņâ sot Yesugât a kâmut, zen zorat nâņgâne dâp oi zeņgâren gâbâ a zagât muyagezikâwe. Nâi kutņâ Yuda, kutņâ nâi Basaba sot a nâi kutņâ Sila. Zet Yesugât kâmurân a sâtņâ urâwet. Zet Paulo sot Banaba zet sot ârândâņ Antiokia kamânân âibigât sâņgonzâkowe.

²³ Oi ekap nâi itâ kulemgum zikâne mem âiwet.

“O bukurâpniņâ, bukurâpziņâ Aposolo sot galem a, nen ekap zi kulemgum pen. Oi hân nâin gok Antiokia kamânân sot Siria sot Kilikia hânân ândie, zeņgât sâtâre opņâ ekap zi pen. ²⁴ Nen mân nâņgindâ ziren gabâ a nâmbutņâ zeņgâren gam den nâi dâzâņgone kwakmak urâwe. ²⁵ Yatâ utnetâ nen nâņgâm umniņ kânok oi a zagât mem sâlâpzâkoindâ bukuzatniņâ Paulo sot Banaba zet sot zeņgâren ge. ²⁶ Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu Kristo, zâkkât opņâ ândiândizikņâ buņ upapkât mân keņgât op nebân âiwet. ²⁷ Oi zagât Yuda sot Sila sâņgonzâkoindâ ekabân den ziap, zo lâuzikņan gâbâ nâņgâbi. ²⁸ Tirik Kaapum sot nen nâņgâm kut nâi nâi yâmbâtņan mân târokwâtnat. Zo yatâ zo ko ziņgânam sen, zo itâ. ²⁹ Zen nalem bem lopigât siņgi sâne zo mân nimbi. Gilâm sot zuu gilâmziņoot mân nimbi. Ap ambin zet

mân birâyangâbabot. Zen den zo lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik ândibi.”

Yuda sot Sila âburiwet.

³⁰ Oi a ambân kâmut, zen a zo sânkonzângone Âiwe. Âim Antiokia kamânân takâm Yesugât kâmut minduzingâm ekap zo zingâwe. ³¹ Zingâne mem sâlâpkum nângâm umziņ âlip oip. ³² Oi Yuda sot Sila zet Propete ândiwetņâ den doņbep sâm dâzângoitâ a ambân umziņ âlip oi Kembugât den luluyân kâtigiwe. ³³ Oi narâk ñâi zet zen sot ândimņâ âiram oitâ bukurâpzik zen um lumbe den dâzâkom sânkonzâkone âburiwet. ³⁴ Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Pauloņâ nebân âibam Sila diigi âiwet.

³⁵ Paulo sot Banaba zet Antiokia kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a doņbep zen Kembugât den a ambân dâzângom ândiwe. ³⁶ Ândim Pauloņâ Banaba itâ sâm dukui, “Net kamânņâ kamânņâ âim Kembugât den dâzângowet, zoren âim bukurâpniņâ dap yatâ ândie, zo âi zingit nângârat.” ³⁷ Yatâ sâi Banaba zâk Yohane Mareko diiņangitâ ârândâņ âibigât sâip. ³⁸ Mareko zâk mârum zet sot âim Pampilia hânân zâpamņâ âbureipkât Pauloņâ zâk sot âibam nângi mân dâp oip. ³⁹ Oi Paulo sot Banaba zet den sârek op kâsâpagom Banaba zâk Mareko diim waņgâyân zâim Kapiro hânân âiwet. ⁴⁰ Pauloņâ ko Sila gâsui Yesugât a kâmut ziņâ Kembuņâ galemzik upap sâm zâpane âiwet. ⁴¹ Âimņâ Siria sot Kilikia hânân kamânņâ kamânņâ Yesugât kâmut sâm kâtikņan kwatziņgâwet.

16

Paulo Listera kamânân ai Timoteo diigi aiwet.

¹ Paulo sot Sila zet âimnâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera kamânân Yesugât kâmurân a nâi ândeip, kutnâ Timoteo. Mamnâ Yuda ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibânâ Grik a. ² Yesugât kâmut Listera sot Ikonion kamânân ândiwe, zen Timoteogât nângâne âlipnâ oi Paulo dukuwe. ³ Dukunetâ Paulonâ zâk sot ândibapkât dukuip. Oi hân zoren Yuda a ândiwe, zen katep zorat ibânâ Grik a zo nângâwe. Paulonâ zengât opnâ Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâknanqip. ⁴ Oi Yesugât kâmut kamânâ kamânâ ândiwe, zen den Aposolo ziñ sâm ekabân kulemguwe, zo lubigât dâzângom aiwe. ⁵ Yatâ op tuunetâ Yesugât kâmut kamânâ kamânâ, zengâren nep tuum âine nângâm pâlâtânziñ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâm aiwe.

Paulonâ Makedonia a nâi egip.

⁶ Oi Asia hânân sinji âlip sâm âinâ sânetâ Tirik Kaapumnâ pâkekoi Pirigia sot Galatia hân walâm aiwe. ⁷ Âimnâ Misia hân ginñan takâm Bitinia hânân âinâ sâne Yesugât Kaapumnâ mân âibigât sâip. ⁸ Oi Misia hân murukñan âim Taroa kamânân takâwe. Kamân zo saru sâtñan tâip. ⁹ Zoren takâm nâtigân Paulonâ uman nâi itâ egip. Mâkedonia a nâi muyagem itâ sâm dukuip, “Zen Makedonia hânân gam tânnângobi.” ¹⁰ Paulonâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân ai den sinji âlip dâzângonatkat sap.” Yatâ

sâm âinam urâwen. (Taroa kamânân Luka, nânâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatziŋgâwan.)

Lidia Kembugât ambân oip.

¹¹ Oi waŋgâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmŋan takâwen. ¹² Haŋsâi waŋgâyân âimŋâ Neopoli kamânân takâm waŋgâyân gâbâ gem Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo Makedonia hân zoren kamân patâ ñâi. Roma a ziŋâ kamân mariŋâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutŋâ ândiwen. ¹³ Ândeindâ Yuda a zeŋgât kendon oi kamân âkŋan too ñâi zeip. Zoren itâ sâm geiwen, “Ziren Yuda a ziŋâ ninâu sâme, zorat kabâ ñâi ziap mo buŋâ? Gei iknâ.” Yatâ sâm geimŋâ ambân mindum tatne muyageziŋgâm ge tapŋâ den siŋgi âlip dâzâŋgowen.

¹⁴ Zeŋgât osetziŋan ambân ñâiŋâ Anutu mâtâsem ândeip, kutŋâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân gokŋâ. Zâkŋâ sâŋgum neulenoot pâi kwâlâmarâwe. Ambân zo Kembuŋâ okŋaŋgi umŋâ pâroŋsâi Paulogât den nâŋgâm kwâtâteip. ¹⁵ Oi zikŋâ sot a ambârâpŋâ too saŋgonziŋgindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen nikne nâŋgâm pâlâtâŋnoot uangât nâgât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâm kâtigem diiniŋgi zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

¹⁶ Narâk zoren ninâu sânam giarindâ kore ambân ñâi muyageniŋgip. Ambân zo wâkeŋoot ândimŋâ a kwâkŋan ândim zâibi, zorat topŋâ nâŋgâm dâzâŋgoi mâirâpŋâ kât sikum ziŋgâmarâwe. ¹⁷ Ambân zorâŋâ muyageniŋgâm

nen sot Paulo moliningâm den itâ sâip, “A zi ziñâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembangât mâtâp, zorat dâzângom ândie.” ¹⁸ Den zorik sirâmñâ sirâmñâ sâm zari Paulo den zo nângâm âkonzigi âburem wâke itâ sâm dukuip, “Nâ Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân umñan gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi takâm arip.

¹⁹ Oi ambân zo patârâpñâ zen kât sikum memarâwe, zorat mâtâp dooñgoip, zo nângâm Paulo sot Sila gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân sombemân Roma a sâtñâ mâteziñan zâparâwe. ²⁰ Zâpanñâ Roma a sâtñâ itâ sâm dâzângowe, “Zet Yuda añâ nenğât kamânân gam den sâitâ bâliñâ uap. ²¹ Zet mân orotñâ upi sâm ândiabot. Roma a nenğâren yatâ zo mân upmen, zo uabot.” ²² Oi a kâmut patâ kirâwe, zen um kâlak nângâzikâne a sâtñâ ziñâ sâne kâwali a ziñâ hâmbâzik kwâkâm lapitzikâwe. ²³ Doñbep lapitzikâm tâk namin zâpamñâ galem a zâk hângi dooñgum dâñ galem otzikâbapkat dukuwe. ²⁴ Dukune tâk namâ tânâmñan umñâ ñâin, zoren zâpam kinzikñâ nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem añâ Kembangât a oip.

²⁵ Nâtik tânâmñan Paulo sot Sila zet Anutu mâpâsem kep mem tarâwet. Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen kwamit nângâm tarâwe. ²⁶ Oi wârîñ patâ mem namâ zo mem sânsân pâi mâtâp aksik pâronşâip. Oi tâk namin tarâwe, zenğât bitziñan tâk olaiyañgip. ²⁷ Oi tâk namâ galem a, zâk umanân gâbâ nângâm zaat egi mâtâp pâronşâm kiri tâk namâ a âim nañge sâm petñan zemba sâmbum sâkñâ tâmbetkubam oip. ²⁸ Yatâ upâ

sâi Paulonâ den kamban sâi sâip, “Sâkkâ mân tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk ten.” ²⁹ Sâi galem a zâknâ âsaknangât sâi pindâne namâ kâligen zâim sânam sâmbui Saulo sot Sila kinzik topnan ge zeip. ³⁰ Zemnâ namâ umnan gâbâ diizikâm nâ mâsikâzikâm sâip, “Patâzatnâ, Nâ dap op Kembugât a upat?”

³¹ Oi zet itâ sâi dukuwet, “Gâ Kambu Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwap Kembugât sinji upan. A ambârâpkâ zen yâtik.” ³² Yatâ sâi zâk sot a ambârâp Anutugât den dâzân goip. ³³ Nâtik zorenâk galem anâ diizikâm mârûm kâmbam nâ zâkone use oip, zo sanzonzikâwe. Oi ziknâ sot a ambârâpnâ too sanzonzingâwet. ³⁴ Oi zet mirânan diizikâm zâim nalem zikip. Oi zâk sot a ambârâp Anutugâren nângâm pâlâtân kwarâwe, zorat umziñ âlip oip.

Paulo sot Sila tâk namin gâbâ gem gawet.

³⁵ Han sâi a sâtnâ zen kâwali a sângonzân goi âim tâk namâ galem a itâ dukuwe, “A zagât zo olanzikâna arit.” ³⁶ Oi galem a zorân nângâm Paulo itâ sâi dukuip, “Nâ olanzika âibabotkât a sâtnâ den pane gaap. Zorat zet gem nâ âim um lumbenan ândibabot.”

³⁷ Sâi Paulonâ kâwali a itâ sâi dâzân goip, “Net Roma a bonnâ op ândiet. Den nebân mân nâpannâ lan a mâteziñan kâmbam nâ lapitnikâm tâk namin nâparâwe. Oi net tik âirat kât se? Zo yatâ bunâ. Ziñâ a ambân mâteziñan diinikâm âi nâpâne âirat.”

³⁸ Paulo zâk den yatâ sâi kâwali a ziñâ âburem âi a sâtnâ dâzân gone zen a zagât

zo Roma a bonnâ op ândiwet, zo nângâm pârâkparâwe. ³⁹ Pârâkpam zekâren gamnâ um lumbe den dâzâkom tâk namin gâbâ di-izikâm gei kamânziņ birâm âibabotkât dâzâkowe. ⁴⁰ Oi zet tâk namin gâbâ gem Lidiagât mirin zâim Yesugât kâmut ziņgit Kembangâren kâtigem ândibigât dâzângomnâ âiwet.

17

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet Ampipoli sot Apolonia kamân walâm Tesalonike kamânân takâwet. Zoren Yuda zengât mâpâmâpâse namâ nîai tâip.

² Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op Yuda zengât kendonân mâpâmâpâse namin zâimnâ zen sot den siņgi âlip âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ op ândeip. Zâk Kembangât den ekabân den topnâ dâzângom itâ sâip. ³ “Kristo zâk sâknam nângâm mom zaatpapkât den Kembangât ekabân ziap. Oi Yesu kutnâ dâzângoman, zâk a bâlijan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârum sâsân. Zâk Kristo.”

⁴ Yatâ sâm dâzângoï zengâren gâbâ nâmbutnâ zen den zo nângâne bon oi Paulo sot Sila zekâren târokwarâwe. Osetziņan Grik a donbep ziņâ Kembangât den siņgi mârumņan nângâm Anutu mâpâsem ândiwe sot ambân zâizâiņâ nâmbutnâ zen târokwatziņgâwe.

⁵ A ambân donbepnâ utnetâ Yuda a zen nângâm um kâlak nângâziņgâm zen den kwamit patâ sâm Yasongât mirin Paulo sot Sila tarâweyân âi minduwe. Mindumnâ a zagât gâsuzikâm mindumindu patin zâpanam sâwe. ⁶ Paulo sot Sila

mân muyagezikâmñâ Yason sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutñâ gâsuzingâm a sâtñâ zengâren diizingâm âiwe. Âimñâ itâ sâwe, “A zen hânñâ hânñâ ândim den bâliñ dâzângom a um gulip kwatizingâme, a zorânñâ neñgâren ge. ⁷ Gane Yasonñâ sâi mirânjan tâtat mâme urâwe. Zen Roma a kutâgât den kom a kutâ unakñâ muyagiap, kutñâ Yesu sâme.” ⁸ Yuda a ziñâ den yatâ sâne kamân a sot a sâtñâ zen Yason sot bukurâpñâ kâsa otzingâm den kwamit patâ sâwe. ⁹ A sâtñâ zen Yason sot bukurâpñâ tâk namin mân zâibigât sâm sângân mine zâmbane âiwe.

Paulo zâk Berea kamânân sinji âlip sâm dâzângoip.

¹⁰ Nâtiksâi Yesugât kâmut zen kengât op Paulo sot Sila sângonzâkone Berea kamânân âiwet. Zoren takâm Yuda zengât mâpâmâpâse namin zâi den sinji âlip dâzângowet. ¹¹ Kamân zoren Yuda a zen a âlipñâ. Zen Tesalonike a yatâ buñâ, gât ko den sinji âlipñâ nângâm âkñâliwe. Dinzikñâ zo bonñâ mo sarâ sâm sirâm dâp Kembugât den ekabân sâlâpkum nângâwe. ¹² Oi zengâren gâbâ donbepñâ Yesugât kâmut urâwe. Oi Grik a ambân patâ nâmbutñâ, ziñâ zengâren târokwarâwe.

¹³ Pauloñâ Berea kamânân Anutugât den sâi sinji Tesalonike kamânân ari Yuda a ziñ nângâwe. Nângâm Berea kamânân âim kâsa otzikâbigât a ambân dâzângowe. ¹⁴ Yatâ utne Yesugât kâmut zen zo nângâm zorenâk Paulo sot a nâmbutñâ sângonzângone saru sâtñan geiwe. Ka Sila sot Timoteo zet kamân zoren ândiwet. ¹⁵ Oi a zen Paulo diim âi Ateñ kamânân pane itâ

sâm dâzânçoip, “Zen âi sâne Sila sot Timoteo zet kek gâbabot.” Sâi a zen âburem âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

¹⁶ Paulo zâk Ateņ kamânân Sila sot Timoteo, zekât mambât ândim eņ lopio donbep tatne ziņgit umņâ kârâp oip. ¹⁷ Oi Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a nâmbutņâ zen Anutu mâpâsemarâwe, zen sot âraguwe. Oi sirâmņâ sirâmņâ kamân sombemân a muyageziņgâm siņgi âlip dâzânçoip.

¹⁸ Kamân zoren a nângânângâziņ patâ, Epikue a kâmut sot Stoike a kâmut, zengâren gâbâ a nâmbutņâ zen Paulo sot den âraguwe. Oi nâmbutņandâ Paulogât itâ sâwe, “A zi nângânângâņâ buņ den laņ sap. Zâk wan wan den sâm taap?” Nâmbutņandâ itâ sâwe, “Zâk lopio uņakņangât den sap.” Paulo zâk Yesugât den sot mom zaatzaatņangât den sâi zen yatâ sâwe. ¹⁹⁻²⁰ Yatâ sâm mindumindu sombemân diim zâimņâ sâwe, “Den uņakņâ sat, zo nângânatkât sen. Den mârâtņâ, zorat topņâ sapsuna nângânâ.” ²¹ Ateņ kamân mâirâp sot kamân ñâin gokņâ zen sot ândiwe, zen den uņakņâ nângânâ den âragum ândiwe.

Pauloņâ Kembugât topņâ dâzânçoip.

²² Paulo zâk Areo den sâsâņ sombemân kin a itâ sâm dâzânçoip, “Ateņ mâirâp, nâ topziņ ek nâņgan. Zen lopio donbep sobim bimbi kwatziņgâme. ²³ Nâ kamânziņan âim gam lopiopiņâ ekņâ lopiogât nalem pâpanņan den itâ zei sâlâpkuwan, ‘Nalem pâpanņâ zi bem lopio

nâigât sinji, kutnâ mân nângen.’ Mân nângâm mâtâsime, zorat topnâ dâzângobâ.

²⁴ Anutu zâk hân muyagem kwâknan kut nâi nâi pâip. Zâk hân sot sumbem zorat mariñâ. Zo namâ a betnâ tuutuun, zoren tâtat mâme mân opmap. ²⁵ A zenğât kut nâi nâi tuume, kut zo mân kârumpap. Zâknak a ândiândiniñâ sot Kaapum sot kut nâi nâi zo niñgâmap. ²⁶ A hânân ândien zo sâi a kânokâren gâbâ muyagem lanj kârâm hânân a kâmutnâ kâmutnâ muyagem lanj kârâm âiwen. Oi muyagem âinat, narâk sot danjon zo zâknak sâm niñgip. ²⁷ Nen umniñandâ Anutu kârumpap âim muyaginatkat yatâ oip. Zâk kârebân bunâ, gootniñan a hutnângon ândiap. Den nâi itâ ziap, ²⁸ ‘Nen zâkkât ândiândiñ umnan ândim kut nâi nâi upmen.’

Zenğâren gâbâ a nâmbutnandâ zitâ sâwe, ‘Nen zâkkâren gâbâ âsagiwen.’

²⁹ Anutugât nângindâ lopio yatâ mân upap. Lopio kat âlipnâ a bitziñandâ sobime. Oi nen Anutugâren gâbâ muyagiwenñâ nângindâ Anutu zâk lopio yatâ mân upap. ³⁰ Mârumpap kwakmak ândiwen. Anutuñâ niñgitnâ birâm ândeip, zorat narâk âkip. Irak ko a aksik umniñ melânatkât sap. ³¹ Zâk narâk pâip, zo ziap. Zoren hânñâ hânñâ topniñâ sâm muyagemñâ hânñâ niñgâbap. Oi a nâi, zâk nep zo tuubapkat gâsum kwânângip. Oi hân a aksik zâkkât nângindâ bon upapkat mumunjan gâbâ mângei zaat ândiap.”

³² Paulo zâk mumunjan gâbâ zaatzaat, zorat den sâi nâmbutnâ ziñ mem gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutnâ ziñ sâwe, “Den zo narâk nâin ko sâna

nângânat.” ³³ Yatâ utnetâ Paulonjâ zâmbam arip. ³⁴ A nâmbutņandâ Paulogâren pâlâtân op Yesugât sinġi urâwe. Oi zeņġât osetņin kamân zorat a sâtņâ zeņġât kâmurân gok kutņâ Dionisio. Oi ambân ñâi kutņâ Damari sot nâmbutņâ ândiwe.

18

Paulonjâ Korinti kamânân sinġi âlip nep tuugip.

¹ Paulonjâ Ateņ kamân birâm Korinti kamânân arip. ² Zoren Yuda a ñâi muyageip, kutņâ Akwila. Zâk Ponto hânân gokņâ. Oi ambinņâ Pirisila zâk sot Italia hânân ândeitâ Roma a kutâ Kalaudio, zâkņâ Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo moliziņip. Oi zet zo birâm Korinti kamânân âiwet. ³ Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep ârândân tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zeņġât nep ko hâmbâ silep tuumarâwe. ⁴ Yuda zeņġât kendon dâp Paulo zâk mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a sinġi âlip dâzânġoi nâmbutņâ zen Yesugât kâmut urâwe.

⁵ Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâitâ Paulo sinġi âlip nep zorarâk nângâm ândeip. Zâkņâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzânġoip, “A bâliņan gâbâ mâkâniņġâbapkât mârur sâsân, Kristo, zâk Yesu.” ⁶ Yatâ sâi Yuda a zen diņâ birâm kâsa okņanġâne zâkņâ hâmbânġan gwapgwap koi gei itâ sâm dâzânġoip, “Tâmbetagoibi, tosa zo nâgât buņâ. Ziinġa upap. Zorat nâ kândâtzânġom hân ñâin gok zeņġâren âibat.” ⁷ Yatâ sâm a ñâi kutņâ Titeo Yusito, zâk Grik aņâ Yuda a zen sot ândim Anutu hurat kwâkņanġâm ândeip, zâkkât mirâ zo Yuda zeņġât mâpâmâpâse namâ ginņan

kirip. Paulonâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip. ⁸ Mâpâmâpâse galem a kutnâ Kirispo, zâk sot a ambârâpnâ zen aksik sinji âlip nângâm Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkņangâwe. Oi Korinti a zenğâren gâbâ donbepnâ sinji âlip nângâm Yesugât kâmut utne too sanğonziğâwe.

⁹ Paulonâ nâtik nâin uman egi Kembunâ itâ sâm dukuip, “Gâ mân kenğât otnan. Sinji âlip sâm mân birâban. Sâmņik ândiban. ¹⁰ Nâ galem otgiga anâ mân gobi. Kamân ziren nâgât sinji a donbep ândie.” ¹¹ Yatâ sâm dukui Paulonâ kamân zorat a Anutugât den dâzângom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâkņanâk sâne a sâtnandâ dinziņ birip.

¹² Oi Galion zâk Grik hânân a sâtnâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opnâ Paulo kâsa okņangâm gâsum diim a sâtnangâren âiwe.

¹³ Diim âim Paulogât itâ sâm dukuwe, “A zi zâk Anutugât gurumin den komnâ mâtâp unakņan âim Anutu mâpâsibigât sâmap.”

¹⁴ Yatâ sâne Paulonâ den hâuņâ sâbam oi Galionâ Yuda a itâ sâm dâzângoip, “O Yuda a, a zi bâliņ op tosa patâ muyagei sâi dinziņâ nângâbam. ¹⁵ Zen sâkurâpziņâ zenğât den kâtik sot den nâmbutnâ âragum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziņak kubikpi. Zo nâgât nep bunâ.”

¹⁶ Yatâ sâm moliziņgi gem âiwe. ¹⁷ Oi a zen aksik patâ mâpâmâpâse galem a kutnâ Sostene gâsum lumnâ a sâtnangât mâtenņan kom mem nâi nâi utne ziņgitnâ mân nângânângâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

18 Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziņ kelik Siria hânân âibam arip. Pirusila sot Akwila zet zâk sot ârândâņ âiwe. Kenkerei kamânân takâm kâukņâ mânânġârip. Zorat mârumņan Anutu mâtenjan den sâm kâtigem kâukņâ mân mânâġât ândeip. 19 Zobâ waņġâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.

Oi Paulonġâ mâpâmâpâse namin zâim Yuda a zen sot den sinġi âlip âraguwe. 20 Oi zen sot ândibapkât sâne itâ sâm dâzânġoip, 21 “Anutuņâ sâi nâ du zeņġâren âburem ġâbat.” Yatâ sâm kelikmelik otziņġâm waņġâyân zâim Epeso kamân birâm arip. 22 Âimņâ Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziņ kelik den dâzânġom Antiokia kamânân âburem arip. 23 Paulo zâk Antiokia kamânân mâik nâi ândim zâmbamņâ sinġi âlip nebân du arip. Oi Galata sot Pirigia hânân kamânņâ kamânņâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâm kâtikņan kwatziņġâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân sinġi âlip nep tuugip.

24 Oi Epeso kamânân Yuda a nâi ġâip, kutņâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nânġânânġânâ patâ. Zâk Kembuġât den ek-abân sâlâpkum nânġâm naņġip. 25 A zo Kembuġât topņâ zo dukune nânġâm naņġip. Too saņġon nep ko Yohanegârâk nânġipņâ Yesugât sinġi imbaņâņoot dâzânġom ândeip. 26 Zâk Yuda a zeņġât mâpâmâpâse namin zâim sinġi den keņġât buņ, lâu bâbâlâņ sâm dâzânġoip. Zoren sinġi âlip sâi Pirusila sot Akwila zet nânġâm

buku okṅaṅgâm diim âi Anutugât den nâmbutṅâ dukum naṅgâwet.

²⁷ Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap ṅâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zengât pindâne mem arip. Ekap zoren den itâ zeip, “Zen a zi buku okṅaṅgâbi.” Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimṅâ Korinti kamânân takâm Anutuṅâ tângoï Yesugât kâmut itâ betziṅan meip. ²⁸ Kembugât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzâṅgom sâip, “A bâliṅan gâbâ mâkâniṅgâbapkât mârûm sâsâṅ, Kristo, zâk Yesu.” Zâkṅâ minduminduyân den yatâ sâm Yuda zengât den zo mem ge kwatziṅgip.

19

Pauloṅâ Epeso kamânân Yohane arâp muyageziṅgip.

¹ Apolo zâk Korinti kamânân ândei Pauloṅâ hân mâtâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbut muyageziṅgip. ² Oi mâsikâziṅgâm sâip, “Zen Kembugât den siṅgi âlip nâṅgâm, nâṅgâm pâlâtâṅ kwapṅâ Tirik Kaapum sot urâwe mo buṅâ?” Sâi ziṅâ sâwe, “Buṅâ. Tirik Kaapum ândiap, zorat siṅgi mân nâṅgâwen.” ³ Sâne itâ sâm mâsikâziṅgip, “Zen ṅâigât korân too saṅgonziṅgâwe?” Sâi itâ sâm dukuwe, “Nen Yohanegât too saṅgonniṅgâwe.”

⁴ Sâne Pauloṅâ itâ sâm dâzâṅgoip, “Yohane zâk a umziṅ melânbigât too saṅgonziṅgâm itâ sâm dâzâṅgoip, ‘A ṅâi bet gâbap, zen zâk nâṅgâm pâlâtâṅ kwâkṅaṅgâbi.’ Den zo Yesugât op sâip.”

⁵ A zen den so nâṅgâne Kembu Yesugât korân

too saŋgonziŋgâwe. ⁶ Too saŋgonziŋgâne Paulonâ biknâ kâukziŋan pâi Tirik Kaapum zeŋgâren gei Kembangât den gându uŋakŋan sâwe. ⁷ A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatânâ urâwe.

Paulonâ sinji âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

⁸ Paulo zâk Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namin âsâbân zâimnâ keŋgât buŋ sinji âlip dâzâŋgom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topŋan ândiândiŋanġât den sâmbâbâlan kwap dâzâŋgoip. ⁹ Oi a nâmbutnâ zen um kâtik opnâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziŋan den bâliŋâ sânetâ Paulonâ birâziŋgip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diiziŋgâm sirâmŋâ sirâmŋâ a nâi kutnâ Tirano, zâkkât mirin minduziŋgâm zen sot âraguwe. ¹⁰ Kendon patâ zagât umŋan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembangât topnâ nâŋgâwe.

¹¹ Oi Anutunâ Paulo mam okŋanġi sen mârât kulem nâi nâi tuugip. ¹² Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândeip, zo mem mâsekziŋoot zeŋgâren mem âine gâsune sâkziŋ âlip urâwe. Yatâ utne wâkenâ a umziŋan gâbâ takâm âiwe.

Kware sunja a ândiwe.

¹³ Oi Yuda a nâmbutnâ sâgân sâmbu opnâ hânŋâ hânŋâ âim gam ândim zâizâiŋ op Kambu Yesugât kot zo sâmbâ wâke moliziŋġanat sâmbâ wâkeziŋoot itâ sâmbâ dâzâŋgowe, “Yesu kutsiŋġiŋâ Paulonâ sâmap, zâkkât korân sa âiban.” ¹⁴ Yuda zeŋgât tirik namâ galem a patâ nâi kutnâ Sikewa, zâkkât narâpŋâ nâmburân zagât, zen Paulo eknâ

yatâ urâwe. ¹⁵ Yatâ op sâne wâkenjâ den itâ sârn dâzânçoip, “Yesu sot Paulo zo nânçâzikan. Zen ko waniç goknâ?” ¹⁶ Wâkenjâ yatâ sâi a wâkençoot zo kâwali imbanjâ mem zânçom mem kâbakgwâbakçe otziçgâm hâmbâziç mem giçbololoç mei sâk bârak sot gilâmziçoot mirin gâbâ pâtan âiwe. ¹⁷ Zorat den siçgi Epeso kamânân Yuda a sot Grik a zen zo nânçgâm kençgât urâwe. Oi Kembu Yesugât kutnjâ sârn âlip kwâkçançgawe.

¹⁸ Oi Yesugât kâmut, zeççgâren gâbâ donçbep patânjâ gam mârumçan gâbâ kware suçça op gawe, zorat den siçgi sârn kâkçan parawe. ¹⁹ Kware suççagât ekap mem ândiwe, zo mem a mâteziçan kârâp une seip. Oi ekap zorat sânççânçjâ sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen yatâ oip. ²⁰ A ziçjâ yatâ utnetâ Kembugât dençjâ imbanjâ mem kâtigemçjâ laç kârâm arip.

Pauloçjâ Yerusalem kamânân âibam oip.

²¹ Paulo zâk nep zo tuum nançi Kaapumçjâ okçançi Makedonia sot Grik hân âi walâzikâm Yerusalem kamânân âibatçkât sâip. Oi itâ sâip, “Nâ Yerusalem kamânân âim âburem Roma kamânân âibat.” ²² Oi âibam berân mâme nep a zagât Timoteo sot Erasto sânçgonzâkoi Makedonia hânân kândom op âiwet. Zâk zikçjik zoren mâik çjai ândeip.

Atemis bem loçpio, zâkkât kwamit patâ urâwe.

²³ Narâk zoren Epeso kamânân um kâtik a zen siçgi âlipçkât den kwamit patâ urâwe. ²⁴ Zoren

kâtnâ lopio tuutuunâ a nâi ândeip, kutnâ Demeterio. A zorânâ Atemis lopio namâ dâpnâ mâik mâik kâtnâ tuugi a zinâ sângân mine zâk sot nep arâpnâ kât donbep muyagiwe. ²⁵ Oi Demeterionâ nep a gakârâpnâ minduzingâm itâ sâm dâzângoip, “A, zen nânge. Nepniñâ zorânâ kât sikum muyageningâmap. ²⁶ Oi a nâi ga ândiap, kutnâ Paulo. Zen zâkkât topnâ nânge. Zâknâ Epeso kamânân gok sot Asia hânân kamân dâp a donbep um gulip kwatzingâm itâ sâm dâzângomap, ‘A betnâ lopio tuutuunâ, zo bon buñâ.’ ²⁷ Zâk yatâ oi a ambân zen nepniñangât nângâne giginâ upap. Bemniñâ Atemis zâkkât kutnâ gigin oi namânâ zi gâugâu gâsubap. Oi Asia hânân sot hân nâmbutnâ a aksik patâ zen zâk mâpâsime, zo dap op buñ upap?”

²⁸ Demeterionâ den yatâ sâm dâzângoip nângâm umziñan kuk op den yu kambân sâm itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutnâ patâ.”

²⁹ Yatâ sâm den kwamit patâ utne kamân mâirâp zen aksik den kwamit patâ opnâ mindumindu sombemân âiwe. Oi Makedonia a zagât Paulo sot âiwet, kutziknâ Gaio sot Aristako, zet gâsuzikâm diizikâm âiwe. ³⁰ Oi Paulonâ sinji nângâm zaat sombemân âibam oi Yesugât kâmut zinâ anğân kârânangâwe. ³¹ Oi kamân zorat a sâtnâ nâmbutnâ Paulo buku oknangâm ândiwe, zen Paulo sombemân mân âibapkât den pane arip.

³² Mindumindu kabân a ambân nâmbutnandâ den nâi sâne nâmbutnangoot nâi sâne den gulip oi donbep zinâ den topnâ mân nângâwe. ³³ A zen yatâ op kine Yuda a zen, zenğât bukuzinâ kutnâ Alesande mem aline

a osetziᅇan kin den dâzâᅇgobam op den mân sâbigât bikᅇandâ dâp tuugip. ³⁴ Yatâ oi a zen a ândopᅇâ, Yuda gokᅇâ ek nâᅇgâmᅇâ zen aksik patâ den yu kambâᅇâ itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutᅇâ patâ.” Zen narâk kêrep den zo sâm kirâwe.

³⁵ Yatâ utne den galem a gamᅇâ sâi hirinᅇsâne itâ sâm dâzâᅇgoip, “Epeso mâirâpᅇâ, kamân zirat Atemis patâniᅇaᅇgât namâ sot lopio sumbemân gâbâ gem geip, zorat galem a ândien. Zo a ambân zen aksik nâᅇge. ³⁶ Gât ko zen umziᅇ diim gei kut ᅇâi ᅇâi laᅇ mân upi. ³⁷ A sâkziᅇanâk se, zen lopioniᅇaᅇgât namin âim kut ᅇâi ᅇâi mân tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâm bâliᅇ kwâkᅇaᅇge. ³⁸ Oi Demeterio sot nep a gakâᅇâ, zen a ᅇâigât tosa muyagibi, oi ko den sapsusuᅇ narâkᅇan a sâtᅇâ zengâren sâne kubikpi. ³⁹ Zengâren den ᅇâi ziap, oi ko a sâtᅇâ zengât minduminduyân mem âibi. ⁴⁰ Zen itârâᅇ den laᅇ sânetâ kâmbam muyagibam uap. Zorat a kutâᅇâ neᅇgât nâᅇgi mân dâp oi kubikᅇniᅇgâbap.” ⁴¹ Den galem a zorâᅇâ den yatâ sâm dâzâᅇgoi kâsâpagom âiwe.

20

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

¹ Den kwamit patâ buᅇ oi Pauloᅇâ Yesugât kâmut diiziᅇgâm den dâzâᅇgomᅇâ kândâtziᅇ kelikᅇâ Makedonia hânân arip. ² Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den doᅇbep dâzâᅇgomᅇâ walâziᅇgâm Grik hânân arip. ³ Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim

wanġâyân zâim Siria hânân âibâ sâi Yuda a ziġâ kunam sipkune wanġâ birâm Makedonia hân mâtâp arip.

⁴ Oi a itâ zorâġ zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât nanġâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo. ⁵ A yatâ zorâġ kândom âi Taroa kamânân mambâtningâm ândiwe. (Pilipi kamânân nâ Luka Paulo kândiangâm betniġan sâne âiwen.) ⁶ Oi Yuda zeġgât nalem ninġangât kendon patâ kutġâ Pasowa, zo âki Pilipi kamânân gâbâ wanġâyân zâim âim tâindâ sirâm bânâmbut oi Taroa kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

Pauloġâ Taroa kamânân katep ġâi mumuġan gâbâ mânġeip.

⁷ Sirâm nâmburân kânokġât kendonân nen nalem ninam minduwen. Paulo zâk haġsâi âibat sâm den dâzâġgom kiri ma ġâtik tânâmġâ oip. ⁸ Mirâ umġâ tarâwen, zoren kârâp âsakġâ doġbep seip. ⁹ Oi katep ġâi kutġâ Eutiko, zâk Pauloġâ den sâi nânġâm tap mâtâp mâigân gâbâ uman nelâmkoi zem hânân gei koi zei mem zaatne moip. Oi mirâ zo kârep patâ. Um karâmbut kwâkġan topġan. Zoren kwâkġan gâbâ gei koip. ¹⁰ Pauloġâ geimġâ katep zo kwârakum lumġâ itâ sâm dâzâġgoip, “Âgirâp mân utnek. Zâk umġâ mânġim ziap. Mân muap.” ¹¹ Yatâ sâmġâ mirâ umġan zâim nalem kâsâpkum nemġâ zen sot âragum tatne haġsâip. Haġsâi zâmbam arip. ¹² A zen katep zo diim mirâziġan zâim umziġ âlip oip.

Paulonjâ Milete kamânân arip.

¹³ Nâmbutnjâ nen Paulonjâ sâi waŋgâyân zâim Aso kamânân kândom âiwen. Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân waŋgâyân zâibam oip. ¹⁴ Oi ko Aso kamânân âim muyageningâm waŋgâyân zâi niŋgiri ârândâŋ âiwen. Âimjâ Mitilene kamânân takâwen. ¹⁵ Zobâ sirâm njâin âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm njâin Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm njâin Milete kamânân âi takâwen. ¹⁶ Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sâm Epeso kamânân mân âim Milete kamânân arip. Asia hânân ândei Yuda zenġât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatkat sâip.

Epeso kamânân gâbâ Yesugât kâmut galem a gâne den dâzânġoip.

¹⁷ Milete kamânân gamjâ Paulonjâ a sânġonzânġoi Epeso kamânân âim Yesugât kâmut zenġât galem a diizîŋgâne gawe. ¹⁸ Gane Paulonjâ itâ sâm dâzânġoip, “Nâ Asia hânân gam zenġâren nep tuum gâwan. Zo topŋan gâbâ nânġâm nanġe. ¹⁹ Nâ a ginŋandâ Kembuġât kore op ândiwan. Oi Yuda zen kâsa otninetâ sâknam kwâkŋan ândim isem ândiwan. ²⁰ Oi den dâzânġobatkât njâi mân ziap. Zen âlip upigât den sinġi âlipnjâ sombemân sot mirin aksik dâzânġowan. ²¹ Oi Yuda a sot Grik a, zen umziŋ melânjâ Anutu mâtenŋan Kembuniŋâ Yesu Kristo nânġâm pâlatân kwâkŋanġâbigât dâzânġowan.

²² Irak ko Kaapumjâ umnan saam diinigi Yerusalem kamânân âibâman. Zoren aria kut njâi njâi otnibi, zo mân nânġan. ²³ Ka Tirik Kaapumjâ

itâ tirâpnogap. Zoren aria tâk namin nâbane tap sâknam nângâbat. ²⁴ Nâ ândiândinaŋgât nângâm keŋgât mân uan. Nâ ândiândinâ mân aŋgân kârâbat. Kembu Yesuŋâ nep diŋ sâm nigip, zorik tuum âibatkat nângan. Anutu um lumbenaŋgât den siŋgi sa laŋ kârâbapkat nep diŋ sâm nigip.

²⁵ Oi nâi sa nângânek. Nâ Anutu um topŋan ândiândigât den siŋgi dâzâŋgom osetziŋan ândia nikme, zo dum zagâtŋâ sâŋgânâ mân nikpi. ²⁶ Itârâŋ dâzâŋgua nângânek. Zeŋgâren gâbâ nâi tâmbetagobap, zorat tosa nâgâren mân zimbap. ²⁷ Wangât, nâ Anutugât den siŋgi âlip zo aksik dâzâŋgowan. Nâi mân birâwan, zorat tosa nâgâren mân ziap. ²⁸ Zen ziŋjak galem oraŋgâm kâmut gakâziŋâ galemziŋ upi. Tirik Kaapumŋâ zo zeŋgât galem a sâm zâambarip. Kembangât kâmut zo Yesu zâkŋâ gilâmŋandâ kwâlâziŋgip, zen galem otziŋgâm ândibi.

²⁹ Nâ itâ nângan. Nâ birâziŋgâm aria a nâmbutŋâ zen wâu ulin yatâ tâmbetzâŋgonam gabi. ³⁰ Oi osetziŋan gâbâ a nâmbutŋâ muyagemŋâ zen a nâmbutŋâ zeŋgât a upigât den bâliŋ sâm um gulip kwatziŋgâbi. ³¹ Zorat zen galem oraŋgâm ândibi. Kendon patâ karâmbut zorat umŋan sirâm nâtik zo girem den dâzâŋgom isem gâwan. Zen zorat nângâm ândibi. ³² Oi nâ Anutugâren zâmbansan. Zen Anutugât lumbenâ den zo nângâm ândibi. Yatâ utne Anutuŋâ tânzâŋgoi bonŋâ muyagibi. Yatâ opŋâ a ambân mem kubikziŋgip, zen sot opŋâ bonŋâ muyagibi.

³³ Nâ a nâigâren kât sikum mot mân mimbatkat sâwan. ³⁴ Ninâ sot arâpnâ neŋgât bitnandâ tuuga

muyagei mem nem ândiwen, zo âlip nânge. ³⁵ Nâ mâtâpnâ dâzângom nanğawan. Zen nep kâtigem tuune kât mot muyagei a ambân kanpitâ zo zingâbigât mân kwakpi. Mâtâp zo tirâpzângowan. Oi yatik opnâ zen Kembu Yesu den itâ sâip, zo nânğâm ândibi. Den zo itâ,

‘Kut nâi nâi mimiņ, zo âlipnâ. Ka kut nâi nâi zingâzingân, zorân umâlep zâizâiņ.’ ”

³⁶ Paulo zâk den yatâ sâm dâzângom simin liim zen sot ninâu sâip. Ninâu sâi isemņâ lum kândât keliknâ pane arip. ³⁷⁻³⁸ Oi itâ sâm dâzânğoip, “Zen dum zagâtņâ sânğânâ mân nikpi.” Yatâ sâi umziņ bâliņ oi zo yatâ lum kândâtņâ keliknâ diim wanğâyân âi parâwe.

21

Paulo Yerusalem kamânân âibam wanğâyân zarip.

¹ Oi nen zâmbamņâ tâņtân âimņâ hân nâi kutņâ Koo, zoren takâwen. Mirâ haņsâi Rodo hânân âim zobâ Patara kamânân âi takâwen. ² Kamân zoren wanğâ nâi Poinike hânân âibam op tâi zoren zâiwen. ³ Zobâ âimņâ Kapiro hân egindâ yangâgen tâi ek walâm âiwen. Âi Siria hânân âim Tiro kamânân takâwen. Zoren wanğânâ sikum pam tâip. ⁴ Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyagezingâm sirâm nâmburân zagât tarâwen. Oi Tirik Kaapumņâ otziņgi Paulonâ Yerusalem kamânân mân âibapkât sâwe. ⁵ Zoren ândeindâ wanğâ âiâiņ narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiņingâm kamân âkņan sagân geiwen. Geimņâ simin liim ninâu sâwen. ⁶ Ninâu sâmņâ

âbânangâm zen kamânân zâine nen wangâyân zâiwen.

Propete Agaboŋâ Paulogât den sâip.

⁷ Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ wangâyân âiâiŋâ zo âkip. Yesugât kâmut ŋâtik kânok zen sot ziwen. ⁸ Haŋsâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân âi takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârûm a nâmburân zagât nalem kâsâpkum zingâmarâwe, zengât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen. ⁹ Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembangât den sâmarâwe.

¹⁰ Oi sirâm nâmbutŋâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete ŋâi kutŋâ Agabo, zâk neŋgâren gâip. ¹¹ Gamŋâ Paulogât inzutŋâ memŋâ zikŋâ kiŋ bik saamŋâ itâ sâip, “Tirik Kaapumŋâ itâ sap, ‘Inzut zi mariŋâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a ziŋâ itâ okŋangâm kamân ŋâin gok zengât bitziŋan pambi.’”

¹² Den yatâ sâi nen sot kamân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkât sâwen. ¹³ Dukuindâ itâ sâip, “Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kembu Yesugât op mumbatkât mân kengât uan.” ¹⁴ Den dukuindâ mân nâŋgâm kâtigei birâm itâ sâwen, “Kembangât den kâtigibap.”

Paulo zâk Yerusalem kamânân zariŋ.

¹⁵ Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkat kubikangâwen. ¹⁶ Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zengâren a nâmbutŋâ ziŋâ di- iningâm Nason zâkkât mirin nâmbârâwe. Nason zâk mârûmŋan Kembangât a oip. Zâk Kipro gokŋâ.

17 Oi zobâ ai Yerusalem kamânân takindâ Yesugât kâmut nâmbutnâ ziņâ sâtâre op buku otņingâwe.

18 Haņsâi Paulo sot nen ârândânĶ Yakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât kâmut galem a zen gawe. 19 Gane PaulonĶ bitziņ kom Anutuņâ mam okņangi kamân nĶin gok zeņĶâren nep tuugip, zorat den siņgi dâzâņgom naņgip.

Paulo zâk zeņĶât den nâņgip.

20 PaulonĶ den siņgi dâzâņgom naņgi nâņĶâm Anutu sâm âlip kwâkņangĶmĶ itâ sâm dukuwe, “Bukuniņâ Paulo, nâņĶat. Yuda a doņbep patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik MoseĶât gurumin den lum kâtigie. 21 GâĶât den itâ gâi nâņĶâme, ‘Yuda a hân nĶin âi ândie, zen MoseĶât den birâbigât dâzâņgomap. Zen murarâpziņâ mân kwabâ kwatziņĶâbigât dâzâņgomap. SâkurâpniņangĶât gurumin den, zo mân lubigât sâmâp.’ 22 Kamân ziren Yuda aņĶ gâĶât yatâ nâņĶâme, Ķât ko dap utnat?

Ķâ Yerusalem kamânân Ķaat, zorat siņgi nâņĶâm naņĶâbi. NâņĶâmĶâ mindubi. 23 Ķât ko nen den nĶi dâĶogindâ zo upan. NeņĶâren a kimembut ândie. Zen Anutu mâteņan den sâm kâtigem kâukziņ mân mânâņĶât ândime. 24 Oi Ķâ zeņĶâren târokwatĶigindâ sii nalem kwâlâna om kâukziņ mânâņĶâtpi. Ķâ yatâ otna a ambân zen Ķek itâ nâņĶâbi, ‘Zâkkât den nâņĶâwen, zo bon buņâ. Zâk gurumin den lum ândimâp.’ 25 Hân nĶin gokĶâ ziņ Yesugât kâmut urâwe, zeņĶât den itâ sâwen, ‘Zen nalem bem lopiogât siņgi sâne mân nimbi. Zuu Ķilâm sot zuu Ķilâmziņoot mân

nibi. Ap ambin, zet mân birâyanğâbabot.’ Zo yatâ sârn kâtigiwen.”

²⁶ Yatâ sâne Paulo zâk dinziñâ nânğâm a kimem-but zengâren târokwâip. Hañsâi too sanğonñâ tirik namin zâiwe. Sâkziñ kubikañğâm Anutugât sinji nalem pânarn utnetâ Paulonñâ tirik namâ galem a zorat dukuip.

Paulonñâ tirik namin zari gâsuwe.

²⁷ Nep mârne ñâi âkââkânñan Paulonñâ tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutñâ ziñâ zâk ekñâ a aksik kâsa okñanğânarn sârn gâsuwe. ²⁸ Gâsumñâ den kâtikñâ sârn sâwe, “O Isirae a, ga betniñan minek. A zirân hânñâ hânñâ ândim Yuda a kâsa otñiñğâmñâ Mosegât den sot tirik namâ zorat mem gei kwâkwat den sârn dâzânğomap. Oi tirik namânñan Grik a diiziñgi zâine mân dâp uap.” ²⁹ Paulo zâk Epeso kamânân gokñâ Toropimo, Yuda a buñ, zâk sot kamânân âim gâitâ ekñâ zorat sarâ itâ sâwe, “Paulonñâ tirik namin diim zâim geip.”

³⁰⁻³¹ Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp ziñ aksik umziñ bâliñ oi zaatñâ mindum gawe. Oi a nâmbutñandâ Paulo gâsum diimñâ tirik namin gâbâ âkñan giwe. Diim gine mâtâp doonğuwe. Paulo gâsumñâ kune mumbapkât utne sinji zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ nânğip, “Yerusalem a zen aksik kâsa gâsâyaque.” ³² Den yatâ nânğâmñâ zorânak kâwali a galem patânñâ arâpñâ sâtñâ sot yen gâsuziñgi sârârâk kârâm âiwe.

Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane ziñgit birâwe.

³³ Oi kâwali a galem patânâ ga Paulo bitziñan gâbâ betziñan mem sâi tâk kâtikñandâ saawe. Oi Paulogât topñâ sot kut ñâi ñâi oip, zorat mâsikâziñgip. ³⁴ Mâsikâziñgi a ambân zen den ñâi sâne nâmbutñandâ den lañ gulip sâwe. Yatâ sâne den zo top mân nângâm sâi kâwali a ziñ gâsu diim namâziñan âiwe. ³⁵ Oi Paulo tiregân gâi a donbep patâ ziñâ mindum mâtâp doonjuwe. Doonjune kâwali a ziñâ Paulo gâsum bitziñâ kwâkñanâk mem namin zâiwe. ³⁶ A aksik patâ moliziñgâm gam den yu kambâñ sâm itâ sâwe, “A zo kune bun oik.”

³⁷ Paulo diim namin baginâ sâne Paulonâ kâwali a galem dukum sâip, “Nângânina den ñâi dâgobâ.” Sâi kâwali a galemñâ sâip, “Gâ dap op Grik denân sat? ³⁸ Mârumâk Aigita a ñâiñâ a kutâ kunat sâmñâ a 4 tausen diiziñgi hân a mân ândiândiñan âiwe. Gâ a zo mo ñâi?” ³⁹ Yatâ sâm mâsiki Paulonâ itâ sâip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân patâ, zo gokñâ. Gâ nângânina den ñâi dâzângobâ.” ⁴⁰ Oi nângânñangi Paulo zâk tiregân kin a den hiriñsâbigât bikñandâ dâp oi zen hiriñsâne Yuda ziiñ denân itâ sâm dâzângoip.

22

Paulonâ Yuda a Yerusalem kamânân den dâzângoip.

(Apo 9:3-19; 26:12-18)

¹ “Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nângânek.” ² Paulo zâk yatâ sâm Yuda a ziiñâ denân dâzângoi hiriñsâm den mân sâm tarâwe. ³ Oi târokwap dâzângoip, “Nâ Yuda a.

Kilikia hânân Taso kamânân muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâmbârâwan. A patâ Gamalie, zâkkât um topņan ândia sâkurâpniņangât gurumin den zo kwâkâm nigi nâņgâwan. Oi zen itârâņ ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem lum ândiwan. ⁴ Oi Yesugât kâmut zi buņ upi sâm nâ kâsa otziņgâm a sot ambân aksik saaziņgâm tâk namin zâmbam ândiwan. ⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen nâgât topnâ âlip nâņge. Zen bukurâpniņ Damasiko kamânân ândime, zengât ekap kulemgum nine itâ sâm âiwan, ‘Ândi a ambân Yesu nâņgâm pâlâtâņ kwapme, zen gâsuziņgâm diiziņgâm Yerusalem kamânân ga hâuņâ sâknam ziņgâbi.’

⁶ Yatâ sâm mâtâbân âim mirâ bâkņan oi Damasiko mâte ua sumbemân gâbâ kârâp âsakņâ patâ nâgâren âsageip. ⁷ Âsagei hânân gei zemņâ den itâ muyagei nâņgâwan, ‘Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?’ ⁸ Oi nâņâ sâwan, ‘Kembu, gâ nâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Gâ nom ândimat. Nâ Yesu Nasarete gokņâ.’ ⁹ A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsakņik igâwe. Den ko mân nâņgâm kwâtâtiwe. ¹⁰ Oi nâņâ sâwan, ‘Kembu, Nâ dap upatkât sat?’ Sa Kembuņâ itâ sâm dâtnogip, ‘Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a nâiņâ nep tuubangât dâgobap.’ ¹¹ Oi kârâp âsakņâ patâgât sinnâ bâpsâipkât eksandâ nâtnâtiksâi bukurâpnâ zen bitnan gâsunine Damasiko kamânân âiwen.

¹² Kamân zoren a nâi ândeip, kutņâ Anania. Zâkņâ gurumin den lum ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nâņgâne a âlipņâ

oip. ¹³ A zorân nâgâren ga itâ sârn dâtnogip. ‘Bukunâ Saulo, gâ sinjâ ânângârik.’ Sâi zorenâk sinnâ ânângâri egâwan. ¹⁴ Oi den itâ sârn dâtnogip, ‘Sâkurâpniņangât Anutu, zâk mârurn zâkkât nepņâ tuubangât gâsum sâlâpgogip. Gâ Anutugât kore mâman a târârak Yesu ikpangât sot diņâ nângâbangât sâip. ¹⁵ Gâ kut nâi egin sot zâkkât sinji den, zo a ambân aksik dâzângoban. ¹⁶ Oi zi wangât mambât yen ândiat? Gâ zaat Yesu bimbi kwâkņangâna too sângongiga Yesuņâ tosagâ gulipkubap.’ ¹⁷ Yatâ opņâ mâik nâi tap nângâm ko Yerusalem kamânân âburem gam tirik namin zâim ninâu sârn umanân Yesu egâwan. ¹⁸ Eksa itâ dâtnogip, ‘Kamân zirat a, zen gâgât lâuyân gâbâ nâgât den sinji nângâm birâbi. Zorat gâ kek Yerusalem kâmân birâm âi.’ ¹⁹ Sâi nâ den hâuņâ itâ dukuwan, ‘Kembu, nâ arâpkâ mâpâmâpâse namin muyageziņgâm gâsuziņgâm zângom tâk namin zâmbam ândiwan. Oi zo kamân zirat mariņâ âlip nâņge. ²⁰ Oi gâgât den sâsân a Setepano kunam hâmbâziņ kwâkâm kinnâ topņan pamņâ kune nâņga âlip oip. Oi nâ zeņgât hâmbâ galem orâwan. Oi zo kamân zirat a ambân nângâm nanjegât gâgât sinji âlip dâzângobat.’ ²¹ Yatâ sa Kembuņâ itâ dâtnogip, ‘Gâ zaat kubikaņgâna hân nâin gok zeņgâren sângongoga âiban.’”

Paulo tâkņâ lapitnâ sârn birâwe.

²² A zen kindap kwap Pauluņâ hân nâin gokņâ ziņâ Anutugât sinji upigât sâi nângâne mân dâp oi den yu kambâņ sârn itâ sâwe, “A zo kune moik. A yatâ zo zâk ândei mân dâp upap.” ²³ A

ziñâ zo yatâ sâm yu kambânġ hâmbâziġ kwâkâm suundum sot mâpot pane zâim geip. ²⁴ Kâwali a galem patânġ sâi arâpnġ Paulo diim namâ kâligen zâiwe. Oi zoren a zen wangât den doġbep se sâmnġ zorat topnġ sâm muyagei nânġânat sâm tâknġ lapitpigât sâm ziġgip. ²⁵ Oi zen tâknġ lapitnamnġ inzutnġ saane ko Paulonġ a sâtnġziñâ itâ sâm mâsikip, “Zen dâp yatâ Roma a diñâ mân nânġâmġ tâknġ lapitne dâp upap?”

²⁶ Yatâ sâi a sâtnġziñandâ patâgâren âi dukum sâip, “Dap utnat? A zi Roma a bonnġ.” ²⁷ Sâi kâwali a zengât galem a patâ, zâknġ Paulogâren âi mâsikâm sâip, “Gâ sâ. Gâ perâknġk Roma a?” Sâi Paulonġ sâip, “Zo perâknġk.” ²⁸ Sâi Galem a patânġ itâ sâip, “Nâ a yennandâ kât doġbep pamnġ Roma a orâwan.” Sâi ko Paulonġ sâip, “Nâ âsaâsaginâ Roma a.” ²⁹ Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zengât galem a patâ, zâk den zo nânġâm wangât yatâ uan sâm pârâkġpam kenġât oip.

³⁰ Haġsâi kâwali a zengât galem a patâ, zâknġ Yuda a wangât sâm Paulo nânġâm bâliġ kwâkġnġge sâm zorat topnġ nânġâbat sâm tirik namâ galem a patâ sot a sâtnġ sâi aksik mindunetâ Paulo tâknġ olaġ diim ġâi minduminduyân pâip.

23

Paulo zâk a sâtnġ zengât minduminduyân den sâip.

¹ Paulo zâk a sâtnġ sen tâpâk ziġgit itâ sâm dâzânġgoip, “A bukurâpnâ, Anutugât mâtenġan

târârak ândim gâwan. Anunnangât mân opman.”
² Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâknâ a ziñâ lâunjan kumbigât sâip. ³ Sâi Paulonâ itâ sâm dukuip, “Sâkkâ ko tobat âlipnâ. Umgâ ko bâlinâ. Gâ Anutuñâ gobap. Gâ Mosegât gurumin den lum nâgâren den kubikkubik tuubam sat. Ka Mosegât gurumin den kom nobigât dâzânguat.”
⁴ Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Anutugât tirik namâ galem a patâ zo sâm bâlin kwâknângat?” ⁵ Sâne Paulonâ itâ dâzângoip, “Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân nângâm den zo san. Kembugât ekabân den nâi itâ kulemguwe, ‘Gâ a ambân zengât galem a mân sâm bâlin kwâknângâban.’ Nâ den zo nângâman.”

⁶ Oi a sâtnâ kâmut tarâwe, zen nâmbutnâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutnâ ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nângâm den mem zâi pam itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a ândiwe. Parisaio a nen momnâ zaatnat sâmen. Momnâ zaatza-atnâ, den zo luman, gât ko denân nâbanse.”

⁷ Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâm kwâkâyanngâne kâsâp muyageip. ⁸ Sadukaio a zen mumunjan gâbâ zaatzaat sot sumbem a sot um dâp zo mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut nâi nâi zorat nângâne bon opmap. ⁹ Oi zorat minduminduzinjan den sârek patâ âraguwe. Yatâ opnâ Parisaio a zengât kâmurân gâbâ Kembugât gurumin den galem a nâmbutnâ zen zaatnâ den kârâpnoot itâ sâwe, “Nen a zi egindâ tosanâ bun uap. Sumbem a mo a tabânâ ziñâ den dukuwe oi ko dap sânat?”

¹⁰ Oi den kârâpñoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât kenğât op sâi arâpñâ kâmut ziñâ geim Paulo osetziñan gâbâ gâsum diim namâziñan zâiwe.

¹¹ Nâtik zoren Kembuñâ muyagem Paulo gootñan kin itâ sâip, “Gâ mân kenğât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den sinji sâm muyagiat, zo yatik Roma kamânân sâm muyagiban.”

Yuda a nâmbutñâ Paulo kunam sâwe.

¹² Hañsâi Yuda a nâmbutñandâ den itâ sâm saawe, “Nen nalem birâm yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat.” Yatâ sâm Anutu mâteñan den zo sâm kâtigiwe. ¹³ A tenğâziñ 40 yatâ zorâñ den zo sâwe. ¹⁴ A zo zenğâren gâbâ nâmbutñandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ sâwe, “Nen nalem birâm ândimñâ Paulo kom nalem ninatkât sâm kâtigien. ¹⁵ Zorat gâ sot a sâtñâ zen kâwali a patâgâren den itâ pane âibap, ‘Gâ Paulo sângonguna gâi zâkkât diñâ sâm kubiknat.’ Oi dinziñâ nâñgâm Paulo sângongoi mâtâbân gâi kunat.”

Paulo biitñandâ kâmbamgât den sâm muyageip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi Paulogât biitñandâ kâmbamgât den zo nâñgip. Nâñgâmñâ kâwali a zenğât namin bagim aniñâ dukui. Dukui ko Paulonñâ kâwali a zenğât a sâtñâ ñâi konsâm itâ dukui, “Gâ kâtep zi kâwali a patâgâren diim âina den ñâi dukubap.” ¹⁸ Sâi a zorâñ kâtep zo diim patâñanğâren âim itâ dukui, “A tâk namin taap, kutñâ Paulo, zâkñâ noonsâm dâtnogi kâtep zi diim gaan. Kâtep zirân

den n̄ai d̄agobap.” ¹⁹ Yat̄a s̄am dukui k̄awali a galem pat̄n̄a katep bik̄n̄an ḡasum diim gin̄n̄an âim m̄asik̄am s̄aip, “Den dap d̄atnoban?” ²⁰ M̄asiki katep̄n̄a it̄a s̄am dukui, “Yuda a zen ḡaḡaren den pane ḡabapk̄at den saage. Mukan Paulo minduminduzin̄an diim âine top̄n̄a s̄am muyagibapk̄at d̄agobi. ²¹ D̄agone dinzin̄a mân n̄anḡaban. A 40 yat̄a zor̄an Paulo kunam se. Zen nalem bir̄am ândim Paulo kom nalem ninatk̄at se. Oi zen Paulo kunam m̄at̄ab̄an mamb̄at te.” ²² Katep zor̄an den yat̄a s̄ai k̄awali a galem̄n̄a den it̄a s̄am s̄angongoip, “Ḡa den d̄atnogat, zo a n̄ai mân̄ak d̄az̄angoban.”

K̄awali a zin̄a Paulo Kaisarea kam̄an̄an diim âiwe.

²³ Oi k̄awali a galem a pat̄n̄a k̄awali a s̄at̄n̄a zaḡat diizik̄am it̄a s̄am d̄az̄akoip, “Zet s̄ait̄a k̄awali a ki m̄at̄ap âiain̄a 2 handeret sot k̄awali a b̄au biosi kw̄ak̄n̄an âiain̄a 70 sot liŋgip k̄al̄au a 2 handeret zor̄an̄a kubikaŋḡam n̄atikk̄at nar̄ak n̄ambur̄an kimembut, nar̄ak zoren Kaisarea kam̄an̄an âibi. ²⁴ Oi Pauloḡat b̄au biosi n̄ai kw̄ak̄n̄an t̄apapk̄at kubikpi. Oi mulun̄ak galem ok̄n̄anḡam Roma a kut̄a Pelikiḡaren diim âibi.”

²⁵ Oi K̄awali a galem a pat̄n̄a Pelikiḡat ekap n̄ai it̄a kulengoip,

²⁶ “Klaudio Lisia, n̄an̄a a kut̄a âlip̄n̄an̄a Peliki, ḡaḡat ekap zi kulemguan. ²⁷ K̄awali a zin̄a n̄ai diim ge. Zo Yuda a zin̄a kune mumbam oi a zo Roma a n̄anḡam̄n̄a sa k̄awali an̄a sot âim̄n̄a bitzin̄an ḡab̄a m̄ak̄awen. ²⁸ Oi den̄an par̄awe, zorat top̄n̄a n̄anḡabat s̄am a s̄at̄n̄a minduminduȳan diim âiwan. ²⁹ Diim âim

ziiŋaŋgât gurumin den sâne itâ nâŋgâwan. Kut ñâi ñâi oip, zorâŋ kâmbam mo tâk namin tâtat, zorat dâp mân uap. ³⁰ Oi a nâmbutŋâ ziŋâ Paulo sipkum kunam utne gâgâren sâŋgogua gaap. Oi den sâkŋanâk sâme, zen sâŋgonzâŋgua gâgâren gam diŋâ dâgobi.”

Ekap yatâ zo kulemgum kâwali arâpŋâ ziŋgâm mem âibigât sâip.

³¹ Oi Kâwali a zen patâgât den lumŋâ ñâtigân Paulo diim âim Antipatri kamânân takâwe. ³² Haŋsâi kâwali a nâmbutŋâ kamânziŋan puriksâne kâwali a biosi kwâkŋan tâtat ziiŋik diim âim Kaisarea kamânân takâwe. ³³ Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo yatik bikŋan parâwe. ³⁴ A kutâŋâ ekap zo sâlâpkum Paulogât hân topŋaŋgât mâsikip. Zâk Kilikia hânân gokŋâ nâŋgâm itâ sâip, ³⁵ “A denân gâbanse, zen gane narâk zoren den kubiknat.” Yatâ sâm kâwali a zengât bitziŋan pâi diim Herodegât den kubikkubik namin pam galem urâwe.

24

Yuda a Kaisarea kamânân Paulogât den sâgânâk sâwe.

¹ Sirâm bâtnâmbut âki tirik namâ galem a patâ Anania, zâk sot galem a nâmbutŋâ sot a ñâi kutŋâ Teatulo, zen Kaisarea kamânân geim Paulogât den sânam Roma a kutâgâren âiwe. ² Âine a kutaŋâ sâi Paulo diim gane Teatuloŋâ Paulo tosaŋaŋaŋgât den itâ sâm muyageip, “A kutâ âlipŋâ Peliki, gâ âlip galem otniŋgâna lumben

ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi betniñan mena ândiândi âlip ândien. ³ Gâ kâ mân dâp âlip galem otniñgâmat, zorat nângindâ âlip opmap.

⁴ Oi den sa kârep opapkât nângânina den pârkkânok dâgobâ. ⁵ A zirat nângindâ bâliñ opmap. Yuda a hânñâ hânñâ den dâzângom um gulip kwatziñgâmap. A zo Nasarete gokñâ sarâ agât arâpñâ, zengât a sâtnâ ândiap. ⁶ Zâkñâ tirik namin âim mem bâliñ kwapâ sâi gâsuwen. ⁷ Niñâ gurumin den lum kubiknam oindâ Kawali a galemñâ Lisia, zâk sot arâpñâ ga diim âiwe. ⁸ Oi denân parâwen, nen gâgâren gânatkât sâip. Oi nen den dâgogen, zorat gikak mâsikâm topñâ nângâban.”

⁹ Den yatâ sâi Yuda a ziñâ beknan mem zorik sâwe.

Pauloñâ Peliki mâteñan den torenñâ sâip.

¹⁰ Oi Pelikiñâ bikñâ dâp oi Pauloñâ itâ sâip. “Gâ Yuda nenñât hân ziren a kutâ op narâk kârep ândim gâin, zorat umâlibân den sâbat. ¹¹ Nâ Yerusalem kamânân Anutu mâpâsibam op zâim ândia sirâm kiin zagât uap. Den zorat um zagât op a zi mâsikâziñgâna dâgonek. ¹² Nâ tirik namin mo mâpâmâpâse namin mo sombemân a ambân zen sot sârek den mân âragoindâ niñgirâwe. ¹³ Oi a zirâñâ den se, zorât bonñâ mân tirâppobi.

¹⁴ Oi ñâi dâgoga nângâ. Mâtâp uñakñâ birâme, zorik ândim sâkurâpnâ zengât Anutu mâpâseman. Ka Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zorat nânga bonñâ opmap. ¹⁵ Oi gâtâm Anutuñâ a orot mâmeziñ bâliñâ sot âlipñâ, nen mumuñan gâbâ mânginiñgi zaatnat,

zo nângâm ândime. Zo yatik nâ nângâm ândiman.
 16 Yatâ opnâ galem oranjâm ândim Anutu sot a zengât mâteziñan anun mân op ândiman.

17 Yatâ op hân kârebân ândim bukurâpnangât kât mem Yerusalem kamânân gâwan. 18 Kât zo mem gam tirik namin zâim kubikanjâm ta muyageniwe. Zoren a kâmurân mo kwamit patâ, zoren mân tarâwan. 19 Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutnâ zen tarâwe. Oi a zo ziñâ nâgât tosa nânge oi ko gâgât mâtegan ga sâm muyaginek. 20 Mo a sâtñâ mindumunduyân nâñâ den sa tosa nâi muyagiwe oi ko a zi ziñâ gâgât mâtegan sapsunek. 21 Nâ a minduminduyân den kânok sâwan. Zo nângâne mân dâp oip. Zo ko den kâtik sâm itâ sâwan. Mom zaatzaatñâ den zo sâman, zorat nâmbutñandâ denân nâbanetâ kinzan.”

22 Pauloñâ den yatâ sâi ko Roma a kutâ Peliki, zâk Paulogât den zo mân sâm kwâkâm biri zeip. Wangât, zâk mâtâp unakñâ zorat den sinji nângip, zorat itâ dâzângoip, “Kâwali a galem a Lisianâ Yerusalem kamânân gâbâ gâi ko zengât den sâm kwâkâbat.” 23 Yatâ sâmñâ kâwali a sâtñâ itâ sâm dukuip, “Gâ sâne arâpkâ zen Paulo galem op kâsa mân okñangâbi. Bukurâpnâ, zen kut nâi nâi mem ga pindânam utne mâtâp mân doongubi.”

Paulo zâk kendon patâ zâgât tâk namin tâip.

24 Sirâm nâmbutñâ zo tapñâ Peliki zâk ambinñâ, Yuda gokñâ, kutñâ Durusila, zâk sot tapñâ Paulo sâi gâm Kristo Yesu nângâm pâlâtân kwâkwatñangât dâzâkoip. 25 Oi Pauloñâ târârak ândiândiñ sot âkñâlegât kendon ândiândiñ sot

hâunâ mimiņangât narâkņâ, zorat den sâi Pelik-
iņâ kenġât opņâ Paulo itâ sâm dukuip, “Âlip âi
ândina nenġât kabâ nâi muyagei ko sa gâban.”
²⁶ A kutâ zo Paulo kât nibap sâm narâk dâp sâi ġâi
zâk sot den den op ândeip. ²⁷ Oi kendon zagât âki a
kutâ nâi kutņâ Porikio Pesto, zâk Peliki hâukwâip.
Oi Peliki zâk Yuda a ambân umziņ âlip upapkât
Paulo tâk naminâk birâņangâm arip.

25

Yuda a zen Pestogâren ga Paulogât den sâwe.

¹ Pestonġâ nep zo mem sirâm karâmbut tap
Kaisarea kamânân gâbâ Yerusalem kamânân
zarip. ² Zai taki tirik namâ galem a sot Yuda
a zâizâiņ, zen zâkkâren gamņâ Paulogât den
dukuwe. ³ Zâk nâņġâziņġâm sâi Paulo Yerusalem
zâibapkât sâwe. (Oi zen ziinġak mâtâbân Paulo
tik tap kunat sâm, sâm kâtâņ urâwe.) ⁴ Sânetâ
Pestonġâ itâ sâm dâzânġoip, “Paulo zâk Kaisarea
kamânân tâk namin taap. Oi zoren âburem
geibâman. ⁵ Paulogât tosa sânam zenġâren gâbâ
a sâtņâ, ziņâ nâ sot ârândâņ geimņâ sâbi.”

⁶ Yatâ sâmņâ sirâm nâmburân karâmbut mo
bâzagât yatâ zo Yerusalem kamânân tap ko
Kaisarea kamânân ġiarip. Zoren taki mirâ haņsâi
den sâsâņ namin zâimņâ sâi Paulo diim zâiwe.
⁷ Paulonġâ zari Yuda a Yerusalem kamânân gâbâ
gawe, zen haamġumņâ tosaņangât opņâ den
doņbep sâm kirâwe. Den sâwe, zorat bonņâ nâi
mân muyageip. ⁸ Sâne Paulonġâ dinziņâ mem gem
itâ sâip, “Yuda a zenġât gurumin den sot tirik

namâ sot Roma a kutâ patâ, zen mân sâm bâliņ kwatziņgâman.”

⁹ Sâi Pestonjâ Yuda a umziņ âlip upapkât Paulo mâsikâm sâip, “Gâ dap nâņgat? Gâ di-igim Yerusalem kamânân zâim zoren diņgâ sâm kwâkâbâ?”

¹⁰ Sâi Paulonjâ itâ sâm dukuip, “Buņâ. Nâgât den ziren sâm kwâkâban. Roma a kutâ patâ Sisagât namâ zi. Gâ gikâk nâgât topnâ nâņgat. Nâ Yuda a mân bâliņ otziņgâwan. ¹¹ Nâ tosa patâ muyagem sâi ko nobâ sâna sâknâ mân anġân kârâbam. Zen nâgât sâknanâk se, gât ko zeņgât bitziņan mân nâbanban. Zorat Roma a kutâ patâ Sisa dinnâ sâm kwâkâbapkât san.” ¹² Yatâ sâi Pesto sot arâpņâ zen mindum den âragumņâ Pestonjâ Paulo itâ sâm dukuip,

“A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban.”

A kutâ Agripanjâ Pestogâren gâi Paulogât den dukuip.

¹³⁻¹⁴ Sirâm nâmbutņâ âki a kutâ Agripa sot ponâņâ Beanike zet Kaisarea kamânân geim Pesto buku okņanġâm sirâm nâmbutņâ zâk sot tâtat mâme oitâ Pestonjâ Paulogât den siņgi a kutâ itâ sâm dukuip, “Pelikiņâ tâk namâņan a ñâi pam ari zi taap. ¹⁵ Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zeņgât tirik namâ galem a sot a zâizâiņ zen nâgâren mindumņâ a zo kua mumbapkât sâwe. ¹⁶ Oi nâ den torenņâ itâ sâm dâzâņgowan, ‘Roma a nen dengârâk op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren minduziņindâ torengoot sâi torengoot sâi yatâ sâme.’

17 Yatâ dâzângua zen gane haṅsâi den namin zâim Paulo sot Yuda a minduzingâwan. 18-19 Oi Yuda a ziṅâ zâkkât bâliṅâ ṅâi sâbi sa ko zen Yuda a ziṅṅâṅgât gurumin den, zorat âragwârâgu urâwe. Oi a mumuṅâ ṅâi Yesu, zâkkât den mem ândiwe. A zorat Pauloṅâ itâ sâmap, ‘Zâk zaat ândiap.’ 20 Nâ den zorat kwakṅâ Paulo Yerusalem kamânân zari diṅâ sâm kwâkâbatkât dukuwan. 21 Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patâṅâ diṅâ kwâkâbapkat sâip. Oi Roma a kutâgâren âibapkat tâk namin mambât ândiap.” 22 Pestonâ yatâ sâm dukui Agripanâ sâip, “Nâ a zorat diṅâ naṅgâbatkât otnigap.” Sâi Pestonâ itâ sâip, “Âlip. Mukan diṅâ nâṅgâban.”

Pauloṅâ a kutâ Agripagât mâteṅan kirip.

23 Mirâ haṅsâi Agripa sot Beanike zet a kutâ neulezikṅoot den namin zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâiṅ, zen molizikâne ârândâṅ zâiwe. Zâinetâ Pestonâ sâi Paulo diim zâiwe. 24 Diim zâine Pestonâ den itâ sâip, “A kutâ Agripa sot a nen sot zi te, zen dâzângua nâṅgânek. A kinzap, zirat opṅâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân sot ziren, zen zâkkât tosaṅât den sâm den kwamit patâ itâ sâwe, ‘Zâkṅâ ândei mân dâp upap.’ 25 Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosaṅâ kârua kâmbamgât siṅgi mân uap. Oi Roma a kutâ patâṅât sâipkat zâkkâren sâṅgongua âibap. 26 Oi zâkkât tosa mân muyagemṅâ a kutâ patâṅât ekap kulemgubâ sâm kwaksan. Zorat a zi, zenṅâren sot a kutâ Agripa, gâgât mâteṅan ga kinzap. Oi zâkkât topṅâ sâi nâṅgindâ diṅâ ekabân kulemguaṅdâ âibap.

²⁷ Nâ tâk namâ a n̄ai tosaṅgât den mân kulemgum yenâk Roma kamânân s̄aṅgongua ari mân dâp upap.”

26

Pauloṅâ Agripa sot Pesto, zekât mâtezikṅan den s̄aip.

(Apo 9:3-19; 22:6-16)

¹ Agripaṅâ Paulo itâ s̄am dukuip, “Gikak topkâ s̄ana n̄aṅgânâ.” S̄ai Pauloṅâ bikṅâ pamṅâ den itâ s̄am dâz̄aṅgoip, ² “Yuda a ziṅâ denân n̄abanse, zorat torenṅâ a kutâ Agripa mâtegan s̄abatkât umnâ âlip uap. ³ Gâṅâ Yuda a neṅgât orot mâmeniṅâ sot kut n̄ai n̄ai upmen, zo topṅâ n̄aṅgâm naṅgat. N̄aṅgânina den siṅgi kêrep patâ sa mân âkon upan.

⁴ Nâ katepnan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetziṅan ândia orot mâmenâ zo ek n̄aṅgâwe. ⁵ Zen n̄agât topnâ ek naṅgâweṅâ mân se. Nâ Parisaio a zeṅgât oserân ândim lâmbarâwan. S̄akurâpniṅ zeṅgât gurumin den zo lum ândim kâtigewan. ⁶ Nâ tâk namin zeman, zo n̄aigât buṅâ. Anutuṅâ âse s̄akurâpniṅâ zeṅgât den n̄ai s̄am kâtigeip. Den zo itâ. Nen ândim momṅâ zaatnat. ⁷ Den zo bonṅâ upapkât Isirae a kâmut kiin zagât, zen n̄atik sirâm s̄am ândime. Nâ den zorat op n̄aṅgâm ândia Yuda a ziṅâ denân n̄abarâwe. ⁸ Anutuṅâ a mumuṅâ m̄aṅgiziṅgâmap. Zen wangât zo n̄aṅgâne mân orotṅâ yatâ uap?

⁹ Nâ m̄arumṅan itâ n̄aṅgâm ândiwan. Yesu, Nasarete gokṅâ sot arâpṅâ kâsa otziṅgâm sa buṅ upigât nepnâ tuum ândiwan. ¹⁰ Yerusalem

kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a donjep tâk namin zâmbam ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, ziñâ kâmbam sot tâk namin zâmbanbatkât nep diñ sârn nine ândiwan. A zâñgonatkât den sâne den zo tângum sâmarâwan. ¹¹ Yuda a zengât mâtâmâtâse namâ dâp a ambân Yesugât kutñâ sârn bâlîñan kwapigât zâñgom sâknam zîngâm gâwan. Oi nâ um kâlak otzîngâm hân ñâin ñâin âi zâñgom sâknam zîngâm gâwan.

¹² Yatâ ua tirik namâ galem a patâ ziñâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan. ¹³ Mâtâbân aria mirâ bâkñan oi sumbemân gâbâ kârâp âsakñâ âsagem gem nâ sot bukurâpnâ âsagenîngip. O a kutânâ, mirâsiñ zerâmap, zo tobat ñâi. Zi âsakñâ patâ, mirâsiñ zo walip. ¹⁴ Yatâ muyagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den ñâi itâ nâñgâwan, ‘O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A ñâiñâ wâunâ dumunân pam diim âibam oi hârâñsâm tâpap zo ko sâknam nâñgâbap. Zo yatâ sâknam nâñgâm ândiat.’ ¹⁵ Oi nâñâ itâ sâwan, ‘Kembu, gâ ñâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Nom ândimat. Nâ Yesu. ¹⁶ Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâpgobam muyagegigan. Kut ñâi ñâi eksat sot kut ñâi ñâi gâtâm tirâpgobat, zorat siñgi a ambân dâzâñgom ândiban. ¹⁷ Nâ Yuda a zengât bitziñan sot hân ñâi a zengât bitziñan gâbâ mâkâgim ândibat. ¹⁸ Nâ sâñgongoga zengâren âi siñgi âlipñangât nep tuuna umziñ âburibap. Zen ñâtâtik ek birâm âsakñan bagibi. Satanñâ zaaziñgi ândie, zo birâñangâm Anutugât a upi. Oi tosaziñ gulipkoi nâñgâm pâlâtân kwatniwe, zengât kâmurân bagim sumbemgât siñgi upi.’ Zâk yatâ sârn dâtnogip.

19 A kutânâ Agripa, nâ sumbemân gâbâ den nângâwan, zo lum ândiwan. 20 Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzângowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzângowan. Zobâ Yudaia kamânñâ kamânñâ âi dâzângowan. Oi hân nâin gokñâ, zengâren âi nep tuuga umziñ melânâ Anutu sot pâlâtân op târârak ândibigât dâzângowan. 21 Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a ziñâ tirik namin gâsunim mumbatkât nowe. 22 Oi Anutu zâk betnan mei siñgi âlip sâwanñâ sâm ândiman. Oi a zâizâiñâ sot giginâ zo dâp kânok dâzângom ândiman. Mârumñan Mose sot Propete ziñâ bet a nâi muyagibapkât kânñan sâwe, zorik sâm ândian. 23 Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nângâm mumbapkât sâsâñâ. Oi mumuñâ zengâren gâbâ kândom op zaatñâ zâkkât den zo Yuda sot hân nâin gok, zengât âsokñâ upap. Oi nâ den zo sâman.”

24 Paulonñâ yatâ dâzângom tâi Pestonñâ den kambânñâ sâip, “Paulo, umgâ gulip oi den lañ sat? Ekap donbep sâlâpkum ândina umgâ gulip oip.” 25 Sâi Paulonñâ itâ sâm dukuip, “A kutâ âlipñânâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo bonñâ sot târârakñâ. 26 Den san, zorat topñâ a kutañâ âlip nângap. Oi zâkkâren aksik dukum nângan. Kut nâi nâi zo tik mân muyageip, zorat a kutâ mân kwaksap. 27 A kutâ Agripâ, gâ Propete zengât den nângâna bon uap? Gâ nângâm kwâtâtiat. Zo nângan.”

28 Yatâ sâi Agripanñâ Paulo itâ sâm dukuip, “Gâ sâna mân kârep oi Kristo a opam.”

29 Sâi Paulonñâ itâ sâip, “Gâ sot a nâmbutñâ zi tap den zi sa nânge, zen Kembuñâ betziñan mei nâ

yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian, zorat mân san. Den sinji âlipkât op san.”

³⁰ Yatâ sâi a kutânjâ Agripa sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutnjâ, zen zaat namin gâbâ gem âiwe.

³¹ Âi kinjâ âragum sâwe, “A zi kâmbam mo tâk namâgât sinji mân oip.”

³² Sâne Agripanjâ Pesto itâ dukuip, “A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisanjâ dinjâ kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olaŋna âi yen ândibap.”

27

Paulo diim Roma kamânân âinam waŋgâyân zâiwe.

¹ Italia hânân âinatkat sâne Roma kâwali a sâtjâ kutjâ Yulio, zâknjâ Paulo sot tâk namâ a nâmbutnjâ diizingi waŋgâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.) ² Waŋgâ zo Adramitejai kamânân gâbâ gâip. Zo Asia hân murukjnan kamân tap arip, zoren âibapkât sâsân. Waŋgâ zoren zâim Makedonia a nâi kutjâ Aristako, Tesalonike kamânân gok, zâk sot âiwen. ³ Mirâ haŋsâi Sidonj kamânân takâm Yulionjâ Paulo buku okjnanjâm nângânjngi kamânân âimjâ bukurâpŋoot nalemem niwen. ⁴ Oi zobâ arindâ pibânjâ gam mem kâbaknej Kipro hânân âim hân kândâtjnan âiwen. ⁵ Oi Kilikia sot Pampilia zengât saru mâtâp âimjâ Mila kamânân, Likia hânân takâwen.

⁶ Zoren waŋgâ nâi tâip. Zo Alesandiria kamânân gâbâ gâip. Zorânjâ Italia hânân âibam oi Kâwali anjâ sâi zoren zâiwen. ⁷ Zâimjâ mulun âim Kirido kamân gootjnan takâwen. Oi Pibânjâ mem kâbakjnenjngi kamân zo birâm Keret hânângen

âiwen. ⁸ Salimone kamân goot goot âim nep patâ tuum âimnâ Lasea kamân gootnjan saru biknâ nâi tâip, zoren takâwen. Kutnâ wanğâ tâtat âlip.

Paulogât den nângâm tâtâlim âiwe.

⁹ Saruyân narâk kêrep arindâ Yuda zengât kendon narâknâ âki pibâ narâknâ mâte oip. Zorat Paulonâ girem den dâzângom sâip. ¹⁰ “Bukurâp, zi dum âinatkat nânga âlip âinatkat dâp mân uap. Nen âinarân irâ sikumâk bunâ, nen ârândân wanğâ bâliņ oi sâruyân tâmbetagobemgât umnâ gwârâ uap.” ¹¹ Yatâ sâi kâwali a sâtnâ Yulionâ Paulogât den birâm wanğâ mariņâ sot galem a, zekât dinzik lugip. Oi saru biknâ zoren map pibâ gâi wanğânâ tâpapkât dâp mân oip. ¹² A donbepnâ zorat Keret hânân saru biknâ nâi kutnâ Poinike, zoren âi tâindâ pibâ narâk âki âinatkat sâwe. Saru biknâ zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

¹³ Oi pibâ bâbâlan mirâ toren gâbâ gâi umziņ âlip oi kela sâmbune kopgâi Keret hân nanğâm âiwen. ¹⁴⁻¹⁵ Âim tâindâ pibâ patâ yuaranâ ga mem kâbakņei hân zo birâm mâtâp tâpkoi osim birâwen. ¹⁶ Yatâ opnâ hân nâi kutnâ Kaunda, zorat nanğâmnan ârindâ bamin zo saruyân geibam oip. ¹⁷ Oi nep patâ tuum sâmbuindâ kopgâip. Oi wanğâ âbângubapkât tâk donbep kâpim saawen. Oi saruyân kât nâi kirip, kutnâ Sirita, zoren âibemgât pibâgât isen diğindâ gei pibânâ kom kâbakņei mâtâp gulip âiwen. ¹⁸ Pibâ imbanâ kom zeipkat haņsâi sikum mem pane saruyân giarip. ¹⁹ Sirâm karâmbunjan wanğâgât kut nâi nâi

mem pane saruyân giarip. ²⁰ Sirâm nâmbutñan pibâ donbepñâ koi mirâsiñ sot sângelak mân muyagei ekñâ umniñ keñgât oi tâmbetagonamen sâm nângâwen.

Pauloñâ um âlip kwatziñgip.

²¹ Oi a zen nalem birâm narâk kêrep yen ândine Pauloñâ osetziñan kin itâ sâm dâzângoip, “Bukurâp, zen nâgât den nângâwe sâi ko Keret hânân ândibem. Oi sikum kut ñâi ñâi tâmbetkuwen, zo mân muyagebap. ²² Zen mân keñgât utnek. Anâ mân buñ utnat. Wañgâ ko tâmbetagobap. ²³ Nâtigân Marinâ kutñâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâkñâ sumber kore anâ sângongui gem ga nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogap, ²⁴ ‘Paulo, gâ keñgât mân ot. Gâ Roma a kutâ patâgât mâteñan takâ kinban. Oi itâ nângâ. Anutuñâ gâ galem otgigi gâ sot a wañgâyân te, zo mân tâmbetagobi.’ ²⁵ Zorat bukurâp, zen umziñ âlip oik. Nâ Anutugât um zagât mân opman. Nâ itâ nângan, ‘Den dâtnogap, zo bon upap.’ ²⁶ Wañgânâ hân ñâin âi komñâ âbângubap.” ²⁷ Adria saruyân lañ gulip ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut oi ñâtik tânâmñan wañgâ galem a ziñâ hân gootñan gen sâm nângâwe. ²⁸ Yatâ nângâmñâ tâk dâp pane saruyân giari kêrepñâ a kânok yatâ oip. Oi mâik ñâi âim du pane giari kêrepñâ kiin bâtnâmbut yatâ oip. ²⁹ Oi kât kwâkñan zâibap sâm keñgât op wañgâ tipñan kela patâ kimembut saam pane giari mirâ hañsâbapkât mambât tarâwe. ³⁰ Tapñâ wañgâ galem a zen keñgât op wañgâ birâm âinam bamin mem pane saruyân giari

den sarâ itâ sâwe, “Nen wanğâ sângânğan kela yâmbât saanamen.” ³¹ Yatâ utnam utne Paulonâ kâwali a sâtņâ sot arâpņâ itâ sâm dâzânğoi, “Wanğâ galem a zen âine nen saruyân geim nanğânat.” ³² Dâzânğoi kâwali a zen bamingât tâkņâ mânânğâtne saruyân giari birâwe.

³³ Mirâ hanğâbapkât mambât tapņâ Paulonâ a aksik nalem ninatkât itâ sâm dâtnânğoi, “Zen umziņ kenğât oi nalem mân nem ândine sirâm kiin kimembut âkap. ³⁴ Gât ko nalem nimbigât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kârâkņan zâi ândibi. Sâkziņ mân tâmbetagobi. Zen hâlâuyâk op ândibi.” ³⁵ Yatâ sâi egindâ nalem nâi memņâ Anutugâren sâiwap sâm namuņ neip. ³⁶ Nei ekņâ umniņ bâbâlan oi nen aksik nalem niwen. ³⁷ A wanğâyân tarâwen ko tenğâniņ 276 yatâ zorâņ tarâwen. ³⁸ Nen nalem nem âkon opņâ wanğâ kâligen gâbâ nalem mem pâindâ saruyân giari wanğâ bâbâlan op koptâip

Wanğânğâ saru sâtņan âbânğoi.

³⁹ Mirâ hanğâi hân nâi ekņâ kwagâwen. Wanin gien sâwen. Oi saru bikņâ nâi kâtņâ buņ ekņâ zorat sâtņan zâinat sâm urâwen. ⁴⁰ Galem a ziņâ kelagât tâkņâ mânânğâtne saruyân giari tâk olanâ pibâgât isen nâi saane zarip. ⁴¹ Wanğâ âimņâ hân murukņan zâim wanğâgât sângânğandâ hânân sum kâtigei saruņâ wanğâ tipņan kom namuņip. ⁴² Wanğâ âbânğoi kâwali a ziņâ tâk nâma a zen âibegât zânğonam sâwe. ⁴³ Patâziņandâ Paulogât op kwâkâziņgip. Oi sâi nâmbutņandâ saru lâbânğum âiwe. ⁴⁴ Ka nâmbutņâ ombonj sot

nak sâmbañâ kwâkñan âiwe. Zo yatâ opñâ nen aksik saru sâtñan takâm zâiwen.

28

A aksik Melite hânân zâiwe.

¹ Nen hâlâuyâk sagân zâimñâ tâunan zo kutñâ Melite sâne nângâwen. ² Hân mâirâp ziñâ buku otniñgâm map paten op zeï kârâp sândum une sei nângâwen. ³ Pauloñâ kârâp tâmbânñoot zo mem pâi sei kârâp zorat umñan gâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpñan zim kâtigem kirip. ⁴ Oi kamân mâirâp zen zo ekñâ âragum sâwe, “A zi kâmbam a. Saruyân mân buñ op kopgap, zorat hâuñâ muyagenâñgap.” ⁵ Pauloñâ ko mulum zo kwititapkoï kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip. ⁶ Yatâ oi hân mâirâp zen bikñâ lâmbatpap mo kek mumbap sâm mambât ek tarâwe. Narâk kârep ek tatne buñ oi itâ nângâwe, “A zi ko bem lopio.”

Pauloñâ a sisi mâsekziñoot kubikziñgip.

⁷ Kamân ândiwen, zorat nanğâmñan a kutâziñ tâip, kutñâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorâñ on galem otniñgi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen. ⁸ Zoren ândeindâ Popilio ibânâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Pauloñâ nângâm mirin zâim bikñâ kâukñan pam ninâu sâm kubikñanğip. ⁹ Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziñoot zen siñgi nângâm ganetâ kubikziñgâmâip. ¹⁰ Oi zorat hâuñâ a zen umâlîp op galem otniñgâne âinam oindâ mâtâpkât kut ñâi ñâi betniñan miwe.

Pauloñâ wanğâ ñâin zâim Roma kamânân arip.

¹¹ Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki wanğâ nâin zâiwen. Wanğâ zo Alesandiria kamânân gok. Sângânğan lopio booboo zagât sobine kirâwet. Nen ândiwen, zoren wanğâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen. ¹² Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen. ¹³ Zo birâm haamgum Region kamânân takâwen. Sirâm nâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakñeningi nâtik sirâm zagât âimñâ Puteoli kamânân takâwen. ¹⁴ Zoren takâm wanğâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziğâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen. ¹⁵ Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen neğgât siği nângâm Apio kamânân âine kândiağâwen. Oi nâmbutñâ mirâ karâmbut, zoren kândiağâwen. Oi Paulonâ ziğitñâ umâlep nângip.

Paulonâ Yuda a den dâzânğoiç.

¹⁶ Roma kamânân takâm a sâtñandâ sâi Paulo tâk namin mân parâwe. Kâwali a nâinñâ Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutñâ ko tâk namin zâambarâwe.

¹⁷ Zoren ândei sirâm karâmbut âki Paulonâ sâi Yuda a sâtñâ zen gane itâ sâm dâzânğoiç, “Bukurâpnâ, Nâ Yuda a bukurâpniñâ kwerâziğ mân sâwan. Sâkurâpniğ zengât den mân kowan. Oi zen lağ Roma a zengât bitziğan nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe. ¹⁸ Roma a ziğâ topnâ sâmñâ nobigât tosanâ kârum birâninam urâwe. ¹⁹ Ka Yuda a zen mân birânibigât kâtigine Roma a kutâ patânñâ dinnâ sâm kwâkâbapkât sâwan. Nâ Yuda a bukurâpnâ

zenġât um kâlak mân nânġâwan. ²⁰ Oi nâ zorat zinġitnâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momnâ zaatzaat den zo nânġâm ândimen. Den zorat tâkñâ saanine ga ândian.”

²¹ Yatâ sâm dâzânġoi sâwe, “Ândiren Yuda hân topniġan ândie, zen ġâġât den nâi mân kulemgum niġe. Zoren ġâbâ a nâi mân gam sâm bâliġ kwatġigi nânġâwen. ²² Zorat den mem ândiat, zo ġikak sâna nânġânatkât sen. Oi mâtâp uġaknâ zorat itâ nânġâmen. Hân dâp a ambân, zinâ sâm bâliġ kwâtzinġâwe.”

²³ Yatâ sâm narâk nâi parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât mirin mindune Anutugât um topnân ândiândiġanġât den hanġât topkwap dâzânġom tâi nâtiksâip. Oi Moseġât gurumin den sot Propete zenġât den kulemguwe, zo Yesugâren bonnâ âsageip. Zorat den dâzânġoip. ²⁴ Oi a nâmbutnâ zen diġâ nânġâwe. Oi nâmbutnandâ diġâ birâwe.

²⁵ Oi den sâm kâsâpagone Paulonâ itâ sâm dâzânġoip. “Tirik Kaapumnâ Propete Yesaia den dukui sâkurâpnij den itâ sâm dâzânġoip,

²⁶ ‘Ġâ âi a kâmut zi itâ dâzânġonan, “Kindapzinandâ den nânġânânġân, zo nânġâbi. Ka umzinandâ ko mân nânġam kwâtâtibi. Sinzinandâ igiknâ, zo ikpi. Ka zorat topnâ zo mân ek kwâtâtibi. ²⁷ A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kindapzin bâpsâsânâ. Sinzinandâ mân ek kwâtâtibi. Umzinandâ mân nânġâm kwâtâtibi. Oi umzin mân melânne ko nâ dap yatâ kubikzinġâbat.” ’

²⁸ Zorat nâ dâzângua nângânek. Anutuŋâ kubikkubik mâtâp muyageip, zo a hân nâin gok zengât sinji uap. Zen nângâm âkŋâlîbi.”

²⁹ Yatâ sâm dâzângoi Yuda zen ziiŋak den sâm mâsikâyanğâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândeip.

³⁰ Oi Pauloŋâ Roma kamânân mirâ nâi kwâlâm zoren kendon patâ zagât ândei a ziŋâ zâkkâren âim ândiwe. ³¹ Âinetâ Anutugât um topŋan ândiândigât den dâzângom Kembu Yesu Kristo, zâkkât topŋâ keŋgât buŋ dâzângom ândeip.

Zo yatik.

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1